

"Îți spun un lucru pe care nu l-am spus nimănui până acum: nu regret că am fost legionar și că am purtat haină legionară; dar dacă voi regreta ceva, va fi faptul de a nu fi purtat de la începutul începuturilor o singură haină: haina lui Hristos!" (Valeriu Gafencu)

Citiți la pag. 7: "L-am cunoscut pe Valeriu Gafencu... O mărturie despre «sfântul închisorilor»"!

credință
iubire
speranță

PUNCTE CARDINALE

ANUL XVII
NR. 7/199
Iulie 2007
16 PAG. – 3 lei

PERIODIC INDEPENDENT DE ORIENTARE NATIONAL-CRESTINĂ

Circulație în afara României: AUSTRIA, GERMANIA, GRECIA, FRANȚA, ELVEȚIA, SUEDIA, SPANIA, CANADA, STATELE UNITE, AUSTRALIA

"Polul de dreapta"

Pe scena politică românească, dreapta – dacă se poate numi așa – încearcă să se coalizeze, dar discuțiile sunt încă în stare incipientă. PLD dorește un mare partid de centru dreapta, dar păstrând identitatea liberală, în timp ce liderii PD speră mai mult într-o absorbție sau o colaboare în plan politic, iar Tăriceanu și ai lui cred că se mai poate merge pe mâna moartă a PNȚ-CD. Dar să privim lucrurile mai îndeaproape.

Alianța DA a murit, dar trebuie îngropată... Partidul Liberal Democrat încearcă o nouă polarizare a dreptei, căutând să ajungă la o înțelegere cu Partidul Democrat: o afiliere normală dacă ținem cont că ambele partide l-au sprijinit pe Traian Băsescu în referendumul inițiat de PSD și aliații săi (mai mult sau mai puțin conjuncturali).

De fapt, democrații au declarat că vor denunța în instanță Protocolul PNL-PD, imediat după ce vor „lămuri" cu liberalii. „Va trebui să clarificăm săptămâna aceasta situația celor șase posturi neocupate în Parlament, aparținând Alianței. După ce lămurim această problemă, ne asumăm riscul fiecare, și PNL, și PD, ne înțelegem unii cu alții și vom denunța în instanță Protocolul Alianței PNL-PD", a precizat Vasile Blaga, Secretarul general al PD, care a ținut să precizeze că protocolul Alianței DA „nu există de fapt, din punct de vedere politic".

Deși a trecut mult timp de la decesul Alianței DA, ea continuă să existe, cel puțin pe hârtie, pentru că, după cum a declarat Emil Boc, „am așteptat până să se vadă dacă mai este posibilă o refacere a Alianței DA printr-o guvernare PD-PNL-PLD".

Dorința de a forma un nou pol de dreapta a venit din partea liderului PLD, Valeriu Stoica, cu mult înaintea referendumului. Președintele executiv al PLD, Gheorghe Flutur, a anunțat că PLD și PD au pus bazele unui program pe care populația l-a votat în 2004 și, plecând de la acest punct comun, consideră că cele două formațiuni politice pot crea polul de dreapta. „Cred că ne unește acest program pe care în 2004 noi l-am arătat populației și cu care am fost votați, și din punctul meu de vedere această reactivare este un semn bun pentru o opoziție unită care va crea polul de dreapta", a declarat Gh. Flutur.

Liderii PD și PLD au convenit recent să se întâlnească în fiecare luni, în vederea colaborării politice și parlamentare. După prima întâlnire, liderii PLD și PD au anunțat că PD și PLD ar putea semna un protocol de colaborare politică și parlamentară, dar numai după ce democrații vor denunța în justiție protocolul Alianței PNL-PD, pentru a fi anulat la tribunal.

Spre un partid sau o federație populară. Liderii PLD și PD susțin că discuțiile au fost benefice, dar punctele de vedere nu prea coincid. V. Stoica a declarat că „e nevoie de un partid puternic de dreapta, de o dreaptă concentrată care să poată guverna, dar și de păstrarea actualului electorat". Stoica a ținut să precizeze că, în acest moment, PLD nu își permite să discute mai mult, „pentru că orice formulă de unificare a forțelor de centru dreapta trebuie să rezulte din discuțiile dintre cele două partide". De fapt, liderul PLD a propus formarea unui partid popular în care fiecare să-și păstreze identitatea: „un partid popular în care să nu ne pierdem identitatea liberală". „Ar fi ilogic să ne pierdem identitatea liberală dacă am fi absorbiți de PD și am da apă la moară lui Tăriceanu, care s-ar putea identifica drept singurul liberal autentic", spune Stoica, încredințat că unificarea trebuie să se facă gradual, într-un partid popular cu mai multe orientări.

„Treptat, pentru ca electoratul să priceapă că poate regăsi în acest partid și doctrina liberală", precizează V. Stoica, înclinând spre un partid de tip federație, dar cum legea electorală românească nu permite, speră în formarea unui partid popular care să includă mai multe curente. „Denumirea de alianță cred că este perimată. Este obligatoriu, deci, ca PLD să se unească cu PD, iar formulele se pot discuta", spune el.

Și liderul PLD, Theodor Stolojan, a confirmat că discuțiile cu PD au vizat varianta formării unui partid de centru-dreapta, în genul celui din Spania. „Noi nu am discutat de fuziuni, am discutat o variantă de a forma un partid, de genul Partidului Popular din Spania, dar acesta este un obiectiv destul de îndepărtat de momentul actual ca să discutăm despre el", a spus Stolojan.

"Pol de dreapta" cu oameni de stânga...

„Nu vrem să ne pierdem identitatea". Consilierul politic al lui Th. Stolojan, Radu F. Alexandru, a declarat că „nu s-a pus niciodată în discuție ideea de fuzionare între PD și PLD în sensul vărsării PLD în PD. Încă de la data lansării Platformei liberale, când noi eram încă membri ai PNL, proiectul nostru a fost o nouă construcție politică de centru-dreapta. Împotriva acuzelor conducerii PNL că noi nu urmărim decât o fuziune cu PD, le-am spus-o și atunci, le spunem și astăzi că nu acesta este programul nostru, ci o construcție pe modelul federativ al unui partid popular. Am discutat în Biroul Executiv trei variante, iar ultima privea fuziunea", spune Radu F. Alexandru.

Spre deosebire de liberal-democrați, democrații sunt mult mai sceptici. Emil Boc a anunțat că „am decis să reluăm discuțiile și colaborarea politică pe care o avem cu PLD. Vom discuta mai multe principii de colaborare la nivel politic și parlamentar, pentru sincronizarea agendei publice a PD și PLD. Nu am discutat alte forme de colaborare politică, decât cele strict legate de colaborarea parlamentară și de optimizarea susținerii politice privind cele mai importante teme aflate pe agenda cetățeanului și a țării", a afirmat Boc pentru Mediafax.

„PLD trebuie respectat". Mult mai tranșant, vicepreședintele PD, Cezar Preda, spune că „în discuție s-au luat trei variante: un protocol de colaborare politic și parlamentar, o alianță de coaliție și un viitor partid popular. Am ales pentru început colaborarea, dar trebuie să vă spun că cei de la PLD au venit cu aceste propuneri. S-a stabilit să colaborăm pe graficul electoral pe care îl va avea România în următorii doi ani, iar după europarlamentare să mai avem discuții. Conform sondajelor, în prezent PLD are 6,9%, adică cât PNL. Deci s-au făcut băieți mari. PLD trebuie respectat pentru că au plecat de la guvernare în opoziție, datorită unor principii. În plus, faptul că s-au implicat în referendum a spulberat suspiciunea unora din PD", spune Cezar Preda.

Și Tăriceanu vrea pol de dreapta... Nici liberalii nu stau cu mâinile în sân și au anunțat că vor și ei un pol de dreapta. Președintele PNL, premierul Călin Popescu Tăriceanu, a decis colaborarea dintre PNL, PNȚ-CD și AP printr-un document politic, care va fi întocmit și semnat de liderii celor trei formațiuni în cel mult 20 de zile. Declarația a fost ironizată de Gh. Flutur, președinte executiv al PLD, care a declarat că „Tăriceanu vrea să defileze pe stânga până la ora 15 și 30 de minute cu PSD-ul, și apoi, spre seară, cu Emil Constantinescu, merge pe dreapta. Nu face decât să rămână în șanț. Este un pol de seară, dimineața guvernează cu PSD-ul, spre seară fac pol de dreapta. Se va evapora de la canicula în această vară..."

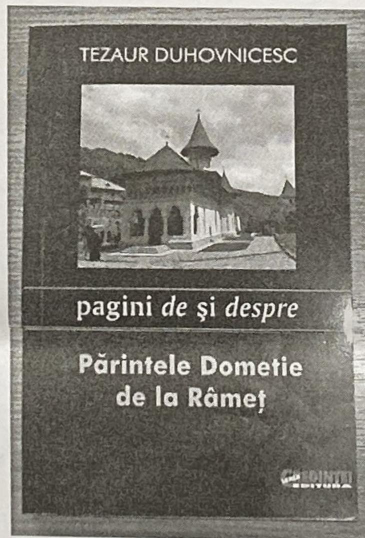
Florian BICHIR

Pe urmele PĂRINTELUI DOMETIE de la Râmeț

La plecarea sa din țară, în 1985, după eliberarea din a doua închisoare, regretatul părinte Gheorghe Calciu-Dumitreasa mi-a încredințat în taină un dosar cuprinzând texte dactilografiate ale răposatului ieromonah Dometie Manolache, duhovnicul legendar de la Râmeț, pentru care avea o mare prețuire. Până în 1989, micul dosar a circulat pe la câțiva prieteni de încredere, probabil cu un aer mai subversiv decât era cazul, căci textele n-aveau caracter politic, ci erau răzlețe însemnări teologice și duhovnicești. După 1989, plănuisem să le public în foileton, în *Puncte cardinale*, dar familia și obștea părintelui Dometie mi-au luat-o înainte, cu o cădere desigur mai mare decât aș fi avut eu, restituind în reviste sau broșuri mânăstirești, din crâmpeie mărturisitoare, figura și învățătura marelui duhovnic. Parte din textele rămase de la el, ca și o serie întreagă de mărturii despre viața și activitatea sa au devenit astfel de oarecare circulație, dar se simțea nevoia de a aduna la un loc toate aceste pagini risipite, de a le structura (pe cât posibil) cronologic și tematic și de a le pune la îndemâna unui public mai larg (și mai ales tânăr). Această posibilitate a oferit-o în cele din urmă, în strânsă colaborare cu urmașii părintelui, d-l Răzvan Bucuroiu, prin Editura Revistei „Lumea Credinței", iar eu m-am simțit onorat să răspund solicitării de a îngriji volumul, simțind că astfel îmi împlineam și o datorie mai veche, atât față de memoria părintelui Dometie (pe care, din păcate, n-am avut șansa să-l cunosc în carne și oase), cât și față de memoria părintelui Calciu (care știu că s-ar fi bucurat mult de această apariție tardivă, dar cuprinzătoare), tocmai strămutat la cele veșnice.

Îi invit și pe cititorii *Punctelor cardinale* să aibă în vedere acest *Tezaur duhovnicesc*, iar pentru mai multă lămurire redau alăturat introducerea mea editorială și structura volumului (294 pagini de text + 10 pagini de fotografii) tipărit în primăvara acestui an și difuzat prin S.C. Supergraph S.R.L. (str. Ion Minulescu 36, sector 3, București, cod 031216; tel. 021/3206119; fax: 021/3191084), dar și prin distribuție editorială directă (Sorin Savin – tel. 0728/063760). ***(Răzvan Codrescu)***

SUMARUL PRESCURTAT AL VOLUMULUI

LĂMURIRE EDITORIALĂ

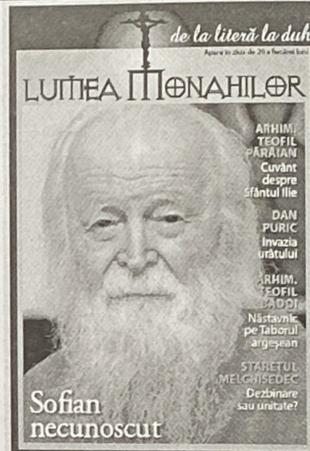
Textele *de* și *despre* Părintele Dometie Manolache de la Râmeț (1924-1975), adunate în această carte, ne-au fost puse la îndemână de fratele său, Părintele Mihai Manolache din Brașov, și de sora sa, Maica Eudoxia Manolache de la Mânăstirea Râmeț, care s-au ostenit de-a lungul vremii să cinstească memoria marelui duhovnic și să-i răspândească învățătura, dând și culegând mărturii, scoțând broșuri ziditoare de suflet, iar în cele din urmă amenajând frumoasa Casă Memorială despre care se poate citi în cele ce urmează. Am socotit potrivit ca acestora să le aparțină și cele două texte introductive ale ediției de față, imediat următoare acestei lămuriri: „Scurtă biografie a Părintelui Dometie de la Râmeț" și „Părintele Dometie de la Râmeț: schiță de portret".

Chiar dacă nu este exhaustiv, volumul de față este cel mai cuprinzător dintre cele editate până acum, atât ca text, cât și ca ilustrație. Materia a fost împărțită editorial în trei mari secțiuni: **I. Din predania Părintelui Dometie** (lecții, predici, articole, scrisori), cu subsecțiunile „Învățături despre viața monahală", „Alte cuvinte de învățătură" (parte redactate direct de sfinția sa, parte consemnate de persoane apropiate), „Epistolar duhovnicesc"; **II. Părintele Dometie în grai de poezie**, cu subsecțiunile „Poezii compuse de Părintele Dometie", „Patru cântece foarte dragi Părintelui Dometie" (cu notația muzicală aferentă), „Poezii închinate Părintelui Dometie" (fie de poeți consacrați, ca regretatul Ioan Alexandru, fie de oameni care l-au cunoscut îndeaproape, ca monahiile din obștea pe care a vegheat-o cu atâta dăruire, și care desigur că nu „estetic" trebuie judecate); **III. Mărturii despre Părintele Dometie**, cu subsecțiunile „Predici la înmormântarea Părintelui Dometie (10 iulie 1975)" și „Evocări de-a lungul vremii (1976-2005)", majoritatea nu doar de o mare forță evocatoare, dar și de un neprețuit interes documentar.

Cu rare excepții, textele au fost grupate și se succed aici după două criterii de bază: cel *tematic* și cel *cronologic* (de câte ori a fost cu putință, s-a consemnat data exactă a redactării textelor antologate). Fiind vorba de texte de proveniențe extrem de diverse (unele tipărite, altele dactilografiate, altele în manuscris), am procedat la o necesară unificare ortografică. Am îndreptat tacit anumite „scăpări" de redactare sau culegere și am completat punctuația, pentru a face textul mai clar. Pe alocuri am eliminat unele pasaje repetitive, am reașezat câteva paragrafe într-o succesiune mai logică sau am îmbunătățit discret topica unor fraze. În corpusul epistolar, au fost și câteva locuri indescifrabile, pe care le-am marcat cu *[...]*. Cele câteva adaosuri editoriale în text (cu caracter informativ sau explicativ) au fost trecute între paranteze drepte. Alte lămuriri, pe care le-am considerat de folos în context, și-au găsit locul în notele de subsol (ce se referă cu precădere la sursele textelor sau la anumite împrejurări în care au fost redactate). Atunci când am dat unor texte titluri editoriale (fie pentru că nu aveau titluri, fie pentru că titlurile originale se suprapuneau cu altele), faptul a fost menționat în note.

Pe lângă paginile manuscrise, ne-am folosit și de următoarele surse tipărite: Lidia Ionescu Stăniloae, *„Lumina faptei din lumina cuvântului". Împreună cu tatăl meu, Dumitru Stăniloae*, Editura Humanitas, București, 2000, pp. 312-316; Maica Eudoxia Manolache, *Părintele Dometie de la Râmeț*, Biblioteca Ortodoxă, București, 2001, 30 pagini; *Chipul de lumină al Părintelui Dometie*, ediție îngrijită de Pr. Mihai Manolache, volum editat de Fabian Anton, Arhiva Culturală Română, București, 2002, 84 pagini.

Lumea credinței nădăjduiește ca prin acest volum cuprinzător să contribuie la reînvierea și mai buna statornicire în conștiința ortodoxă românească a uneia dintre cele mai importante figuri monahicești din a doua jumătate a secolului XX. Întâlnirea în duh cu Părintele Dometie, atât cât îngăduie calea mediată de literă, ne transpune în inima însăși a Ortodoxiei, pe care el a trăit-o plenar și pilduitor, biruind vremurile în numele lui Hristos. Monahismul românesc al secolului XXI își află în el un reper esențial, pe care poate sinaxarele de mâine îl vor număra cu Sfinții, spre mai dreapta noastră așezare în nemarginile veșniciei. *(R. C.)*

Publicistul și editorul creștin Răzvan Bucuroiu, care scoate lunar, de aproape 5 ani, magazinul ilustrat *Lumea credinței* (publicația ortodoxă autohtonă cu cel mai mare tiraj: peste 30.000 de exemplare), are, iată, o nouă inițiativă îndrăzneață, fără precedent în presa creștină de după 1989: începând din luna iulie, sub semnul Sfântului Mare Prooroc Ilie Tesviteanul, protopărintele monahismului creștin, va apărea lunar, la București, revista de spiritualitate ortodoxă *Lumea monahilor*.

Echipa redacțională a *Lumii credinței* oferă astfel un cadru mediatic pe care speră că cei peste 7000 de călugări și călugărițe din România, precum și clerul ortodox avizat și interesat, nu vor ezita să-l valorifice, pentru a aduce un plus de lămurire și dialog duhovnicesc într-o lume românească ce pare să aibă nevoie mai mult decât oricând de repere solide și sănătoase, pe linia unei tradiții moral-spirituale de care tinerele generații riscă să se îndepărteze păgubos, în primul rând din lipsa unei adecvate îndrumări.

Noua publicație nu se vrea în nici un caz o revistă a laicatului *despre monahi*, ci s-ar dori scrisă chiar *de către monahi*, care-și cunosc cel mai bine temeiurile, problemele și prioritățile, al căror cuvânt are har și autoritate, lipsindu-le doar mijloacele de a-și transmite mesajul nealterat unui public mai larg decât cel obișnuit să cerceteze direct mânăstirile (astăzi, la noi, în număr de peste 600).

Succesul noii publicații nu poate fi determinat decât de o implicare corespunzătoare a condeielor monahale și de o părintească înțelegere din partea ierarhiei bisericești (în rândurile căreia sunt semne tot mai numeroase în anii din urmă cu privire la conștientizarea mizei comunicaționale, a necesității unei bune relații între Biserică și presă, a însușirii unor noi tehnici de informare și dialog, impuse de realitățile și provocările secolului XXI).

E de sperat că acest demers nu va rămâne o tentativă eșuată (cum a fost, de pildă, acum câțiva ani, postul creștin de televiziune PAX), ci că din această bună întâlnire între conștiința eclesiastică și așteptările sufletești ale laicatului se va temelui un bastion al luminii mărturisitoare, cu ecouri poate și dincolo de lumea ortodoxă românească. Credem că mediile noastre monahale, ce s-au dovedit nu o dată atât de vii și de dinamice după 1989, au resursele și priceperea de a da conținut potrivit și consistență pe termen lung acestei generoase inițiative, care lui Dumnezeu nu-i poate fi decât plăcută, iar credincioșilor – binecuvântat modelatoare.

(Vasile A. Marian)

ŞANSA PRIMULUI PRIMAR UNIONIST

La 17 iunie, locuitorii majoritari ai Chişinăului au votat şi au confirmat doleanţele şi previziunile tinerilor: Dorin Chirtoacă, vicepreşedintele Partidului Liberal, a devenit noul primar general de Chişinău.

Ce ar trebui să facă Dorin Chirtoacă cu victoria obţinută şi cum ar trebui să o gestioneze? Ce strategie va adopta Dorin Chirtoacă şi cum se va comporta în actualul context politic? Cum va arăta adevărata agendă de primar contemporan? Vom continua să asistăm la euforia victoriei, care-i copleşitoare. Va deveni Dorin Chirtoacă, şi implicit Partidul Liberal din Republica Moldova, un liant de coalizare a forţelor necomuniste în Chişinău, sau va ajunge un „măr al discordiei" pentru partida naţional-democrată?

Nu cred că este omul "sistemului ticăloşit", cum afirmă unii „mari" analişti, care explică astfe victoria sa netă. Conform acestor scenarişti, partidul de guvernământ ar fi făcut tot ce se putea pentru a-i livra pe tavă această categorică victorie. Din acest considerent s-ar amâna construcţia unei strategii clare, de perspectivă, pentru dezvoltarea unui Chişinău modern, după model european, iar noul primar a intrat în tematici mărunte şi depăşite.

Noul primar are de ales între a-şi consolida bazinul electoral, satisfăcând aşteptările acestuia, şi între a exprima punctele de vedere ale unor grupuri de interese, care vor să-i impună revizuirea *in corpore* a unor instrumente deja ansamblate sau dezangrenate de la instituţia pe care va avea onoarea s-o conducă. Atunci riscă să alunece grav şi să piardă teren.

În aventura electorală am simţit direct cum tinerii îşi alegeau primarul *lor*. Mărturisesc că opţiunea mea politică a rămas neschimbată, de esenţă creştin-democrată, şi, pe alocuri, în contradicţie cu cea a fiicei mele. Pentru că fiica mea, asemeni multor liceeni, i-a convins pe cei mai apropiaţi ei să voteze cu Dorin Chirtoacă şi să dea un vot de blam partidului puterii. Ei, tinerii, şi-au ales politicianul din noua generaţie. Îi ştiau biografia lui "Dorin" la nivel de amănunt, până şi ce automobil conduce.

Indiscutabil, votul din 17 iunie a fost opţiunea tinerilor pentru o perspectivă europeană şi de civilizaţie democratică. Va aprecia actualul primar aceasta? Va aprecia setea şi spiritul de libertate?

Fără îndoială că Dorin Chirtoacă este un policitian care are capacitate politică şi intelectuală, precum şi credibilitate la electorat. Astăzi, Chirtoacă a devenit un *brand*. Înţelege el aceasta? Pentru că mulţi au înţeles şi probabil vor încerca să profite de pe urma acestui *brand*.

El trebuie să ştie că lumea se schimbă repede, o dată cu preferinţele, că are nevoie de experienţă politică, chiar dacă aceasta de multe ori se exprimă în handicap sau miopie politică, în accepţiunea populară.

Pe de altă parte, primarul Chirtoacă trebuie să găsească o soluţie rapidă, bine elaborată, de organizare a polului de centru-dreapta şi să adopte programe politice realiste. Pentru că o eventuală colaborare şi unificare a forţelor de centru-dreapta poate lua locul dezbinării şi concurenţei pe mize mici.

Am fost impresionat că, după slujba religioasă, Dorin Chirtoacă a dedicat victoria în alegeri celor care s-au jertfit pentru libertate şi democraţie şi că a lansat un mesaj clar funcţionarilor din instituţiile municipale: "Toleranţa faţă de corupţie este zero". E un început...

Faptul că preşedintele României, Traian Băsescu (la rândul său fost primar general al Bucureştiului), l-a primit la Palatul Cotroceni pe noul primar general al Chişinăului este un semnal bun, de sprijin şi apropiere. Pentru că, dincolo de faptul că preşedintele Băsescu l-a felicitat pentru succesul înregistrat în alegeri, acesta este un test de încredere în eforturile de edificare a unui *spaţiu comun* românesc şi european.

Chiar dacă preşedintele Băsescu şi-a exprimat speranţa că legăturile de colaborare între cele două administraţii locale, a Bucureştiului şi a Chişinăului, vor continua să se dezvolte şi să se amplifice, ştim bine că această victorie va constitui, mai întâi de toate, un proiect românesc de edificare a unei comunităţi valorice.

De numele lui Dorin Chirtoacă se leagă multe speranţe. Mulţi oameni i-au dat votul şi solicită altora să-i dea acum ajutorul lor pentru a conduce spre bine capitala Moldovei. Dorin Chirtoacă poate să se ajute singur din poziţia actuală, doar că nu ştim pe ce termen...

Sper că primarul să nu devină „balamaua" cuiva şi nici accesoriul partidului. Dacă ni se va cere ajutor, îi vom sta la dispoziţie. Actualmente, este nevoie de o unitate a familiei naţional-democratice şi nu avem dreptul la o relaxare banală. Pentru că această luptă este încă neterminată. Este o bătălie de conţinut şi cu perspectivă.

Stafiile trecutului să rămână stafii, consultarea electoratului său fidel să fie prioritară şi să nu alunece în dizgraţie, nici să nu dezerteze (căci problemele spinoase nu vor întârzia desigur să apară, iar adversarii probabil că nu-l vor cruţa).

Între elector-filie şi elector-fobie nu este atât de mult. Provocarea este mare.

Aştept, cu emoţie şi bune nădejdi, „foaia de parcurs" a primarului unionist Dorin Chirtoacă.

Octavian SERGENTU
(autorul este master în Ştiinţe Politice şi comentator politic pentru mai multe publicaţii din Republica Moldova)

Am putea numi secolul trecut (dar cât de prezent încă!) *secolul urii organizate*, al luptei de clasă şi al suspendării din istorie a poporului român. Dar din nefericire şi primii paşi în acest al 21-lea secol se fac sub auspiciile aceloraşi actori şi regizori, într-un scenariu modificat pe ici, pe colo, doar pentru a arunca praf în ochi poporului, schimbându-se numele piesei şi recuzita, pentru a putea mai bine induce în eroare şi chiar dezinforma grosolan spectatorii fără drept de replică şi forurile mondiale care ne "monitorizează".

S-a tras şi se mai trage în noi cu o armă cu repetiţie, din a cărei ţeavă sinistră suntem împroşcaţi necontenit cu ură de moarte şi duşmănie fratricidă, cu mitocănie, mojicie, neobrăzare, jaf, nepăsare crasă şi lipsă de respect elementar faţă de toate şi de toţi.

SECOLUL URII

Cabotinii politichiei dâmboviţene au pus totul la mezat în folosul propriu, şi mai ales al seifurilor devenite neîncăpătoare: nimic nu-i mai interesează în afară de bani. După ei potopul! Duşmănie şi ură – cu maxim profit mafiot!

Semănând sămânţa discordiei, instigându-ne pe unul împotriva celuilalt, într-un război parcă fără sfârşit al urii, în care – prin minciună şi calomnie – au avut întotdeauna ultimul cuvânt, intoxicându-ne cu lozinci şi pamflete infantile de tipul: "Comunişti sunt cele 4 milioane de membri de partid, comunistă este toată ţara", "Nu vrem vânătoare de vrăjitoare, Securitatea fiind un organ de apărare patriotică", "Nu vrem o lege a lustraţiei care să pedepsească şi să elimine pe singurii oameni capabili să facă politică în această ţară", cioclii României îşi fac de-acum planuri de "ciocoizare" la scară europeană. "Nu ne vindem ţara!" – a grăit pentru a câta oară tovarăşul Ion Ilici Iliescu, care împreună cu "baronii" săi au vândut cam tot ce se putea vinde între Dunăre, Tisa şi Prut (dacă nu cumva chiar între Dunăre, Tisa şi... Nistru), centimetru cu centimetru (deh, ca omul "sărac şi cinstit"!).

După ce mafioţii, mai mult sau mai puţin "emanaţi", au făcut totul pentru a-şi asigura spatele şi libertatea, păcălind şi ţara, şi mapamondul, au declanşat fără scrupule cea mai josnică demagogie a urii dispreţuitoare împotriva poporului nevoiaş. Borfaşii "democraţiei originale", "baronii" socialişti ai "tranziţiei", toţi plângeau cu lacrimi de crocodil de grija poporului, hoţii strigau: "Hoţii!", corupţii până-n măduva oaselor, sub auspiciile cărora corupţia a fost şi a rămas înfloritoare, luptau până deunăzi împotriva corupţiei! De pe băncile Parlamentului ruşinii, aleşii noştri scuipă până azi pe întreaga ţară. Cei care ne-au torturat şi ne-au schingiuit, acum ne privesc batjocoritor, făcându-şi nepăsători mendrele.

Mereu ni s-a promis şi mereu am fost amânaţi. În 17 ani, de fiecare dată, ca şi acum, am fost înşelaţi (când nu ne-am înşelat singuri, cum trebuie din când în când s-o recunoaştem, ca să nu ne perpetuăm păgubos naivităţile).

Mai nou, procurorul Voinea şi-a făcut datoria, dosarele trebuiau să ajungă în faţa instanţelor militare. Iată însă că, prin coaliţia asasinilor şi a complicilor acestora de la Curtea Constituţională, foştii comunişti au iar câştig de cauză. Trimiterea dosarelor spre judecare la tribunalele civile înseamnă o amânare *sine die*, o bătaie de joc oficializată, o prescriere a unor crime împotriva umanităţii care nu au prescriere legală în nici o altă ţară din lume. Ca la noi – la nimeni!

Nu uitaţi însă, domnilor tovarăşi, că ura pe care o cultivaţi de sus în jos poate avea efecte surprinzătoare, putând să izbucnească şi de jos în sus, ca în decembrie 1989. Răbdarea românului e mare, dar e aproape de capăt.

Temeţi-vă măcar în ceasul al doisprezecelea! Şi nu mai fiţi – ca tiranul bâlbâit de la Scorniceşti – atât de siguri că mămăliga nu poate să explodeze!

V. IAMANDI

Efectele dependenței de Internet asupra adolescenților și soluții de înfrângere a dependenței

ADOLESCENȚII ȘI INTERNETUL

Joyce Shriner de la Universitatea din Ohio, S.U.A., afirma într-un articol din 2002: "Pe măsură ce popularitatea Internetului în rândul tinerilor crește, părinții încep să înfrunte noi provocări – unii adolescenți devin dependenți de Internet. Există mai multe motive pentru această preocupare, printre care enumerăm: folosirea universală a Internetului, lipsa supravegherii de către părinți, imaturitatea și naivitatea adolescenților. *Youth Internet Safety Survey* (1) – un studiu național efectuat prin telefon asupra a 1501 tineri, cu vârste cuprinse între 10-17 ani – a conchis că grupul țintă principal al victimelor Internetului este constituit din adolescenții cu vârste de la 14 ani în sus. Studiul a găsit că aprox. 1 din 5 tineri a primit o solicitare sexuală, și 1 din 4 a fost expus în mod nedorit la material sexual pe Internet cel puțin o dată în decursul anului precedent. Marea majoritate a evenimentelor au apărut în timp ce tinerii utilizau computerul lor de acasă. Aproape jumătate dintre acești tineri nu au spus nimănui de aceste incidente.[…] Părinții tind să considere că folosirea Internetului reprezintă o modalitate pozitivă pentru tineri de a-și petrece timpul – și poate fi așa, dacă este folosit judicios. Totuși, mulți părinți nu cunosc cum funcționează un computer și/sau nu alocă timp pentru supravegherea folosirii Internetului de către copiii lor. Spre deosebire de alte forme de distracție ale copiilor (ex. jocuri video, TV, muzică), care deseori sunt supravegheate de părinți, Internetul nu este. Este complet lipsit de reguli și legi. Așadar părinții trebuie să-și exercite dreptul și responsabilitatea de a supraveghea folosirea Internetului de către copiii lor".

Puterea Internetului

În cartea sa *Dependența virtuală*, Dr. David Greenfield sugerează că trăsăturile caracteristice unice ale Internetului pot contribui la tendințele de dezvoltare a dependenței. Aceste caracteristici includ:

● **Accesul ușor** – cu apăsarea unui buton, utilizatorii se pot conecta la site-uri din întreaga lume – 24 de ore pe zi, 7 zile pe săptămână. Nu există o limită a informației disponibile. Mereu se poate găsi o altă legătură care să fie apăsată și un alt site de vizitat.

● **Stimularea** – culorile vii, viteza mare, ușurința de folosire și calitățile interactive transformă Internetul într-o experiență incitantă. Utilizatorii pot interacționa spre a stimula schimburi sociale și intelectuale, atât ca participanți, cât și ca observatori.

● **Anonimatul** – inhibițiile simțite în viața reală sunt înlăturate, deoarece utilizatorii nu se cunosc între ei. Ei pot fi oricine vor să fie. Dacă utilizatorii sunt nefericiți în viața reală, ei pot crea o viață virtuală ideală.

● **Pierderea noțiunii timpului** – cei mai mulți utilizatori de Internet au mărturisit că pierd noțiunea timpului atunci când navighează pe Internet (2).

Evident, Internetul este o unealtă puternică. Poate fi folosit în multe moduri utile, însă pe de altă parte Internetul poate deveni „un substitut pentru ce n-ai avut sau n-ai putut găsi în viața reală" (3). După Greenfield, „experiențele care te fac să uiți cine ești și unde ești, și care creează o stare de conștiință alterată, sunt destul de puternice" (4).

1. *Cf.* D. Finkelhor, K. J. Mitchell, J. Wolak, *Online victimization: A report on the nation's youth*, National Center for Missing and Exploited Children, Crimes Against Children Research Center, 2000, *apud* Joyce Shriner, "Untangling the Web for Internet Addicted Adolescents", în *Family Life Month Packet*, Ohio State University, decembrie 2002.
2. *Cf.* Dr. David Greenfield, *Dependența virtuală*, New Harbinger, Oakland, California, 1999, apud Joyce Shriner, *op. cit.*
3. Kimberly Young, *Caught in the Net*, John Wiley & Sons, New York, 1998, p. 115, *apud* J. Shriner, *op. cit.*
4. Dr. D. Greenfield, *op. cit.*, p. 28, *apud* J. Shriner, *op. cit.*

Definirea problemei

Dependența de Internet poate fi definită ca o utilizare necontrolată a Internetului, conducând la „extenuare, dizabilități funcționale și tulburări psihiatrice" (5). Cum pot să-și dea seama părinții dacă copilul lor a devenit dependent de Internet? La fel ca în cazul altor probleme comportamentale, membrii familiei și prietenii recunosc deseori că ceva nu este în regulă cu persoana dependentă (6). Semnalele de avertizare (simptome) ale dependenței de Internet includ:

● **Tulburări ale somnului**: Obișnuiesc copiii dvs. adolescenți să stea treji până după miezul nopții și se trezesc cu greutate dimineața? Întârzie la școală? Adorm în timpul zilei?

● **Timp petrecut on-line**: Cât timp petrec *on-line*?

● **Activitate școlară**: Au scăzut notele lor? Temele sunt predate la timp? Au dificultăți de concentrare?

● **Activități extra-curriculare**: Și-au pierdut interesul față de activități care înainte le plăceau?

● **Folosirea computerului**: Insistă să fie lăsați singuri atunci când folosesc computerul? Șterg istoria Internetului (o listă a *site*-urilor vizitate)? Și-au făcut un cont personal protejat cu parolă? Închid un *site* atunci când dvs. vă apropiați de computer?

● **Cheltuieli telefonice**: Taxele telefonice sunt mai mari decât de obicei? Ați fost taxați pentru apeluri către numere necunoscute? Sunteți surprins de numărul de minute de folosire a liniei telefonice?

● **Scrisori/Cadouri personale**: Copilul dvs. adolescent primește scrisori/cadouri personale din partea unor persoane pe care dvs. nu le cunoașteți? Este dispus copilul dvs. să vorbească despre conținutul scrisorii/pachetului?

Dacă ați observat trei sau mai multe dintre aceste semne pe o perioadă mai lungă de timp, este recomandat să recurgeți la anumite măsuri de ajutor. Dacă nu aveți capacitatea de a distinge asemenea semne, trebuie să faceți cât mai repede două lucruri extrem de importante: 1) Cheltuiți mai multă vreme pentru a vă cunoaște copilul, pentru a-i fi îndrumător și prieten, pentru a comunica într-adevăr cu el, și 2) învățați măcar bazele generale ale folosirii unui calculator și navigației în rețea (Internet, LAN), inclusiv măsurile de securitate, de filtrare sau limitare a accesului ș.a.m.d. Cu cât o faceți mai devreme și mai repede, cu atât puteți mai bine preveni sau înlătura efectele negative.

Tinerilor este necesar să le cerem să fie sinceri cu ei înșiși. Chiar dacă întrebările de mai sus sunt compuse pentru părinți, și le pot pune ei înșiși, spre a vedea cât de bine sau de rău stau cu dependența față de Internet. Iar dacă vor găsi că au probleme, este bine să lupte chiar ei să le înlăture înainte de a se agrava (7).

5. N. A. Shapira, T. D. Goldsmith, P. E. Keck, U. M. Khosla, S. L. McElroy, "Psychiatric features of individuals with problematic Internet use", în *Journal of Affective Disorders*, 57, pp. 267-272, 2000, *apud* J. Shriner, *op. cit.*
6. *Cf.* Kimberly Young, *Caught in the Net*, John Wiley & Sons, New York, 1998, *apud* J. Shriner, *op. cit.*

Mijloace de ajutor

Atunci când vorbiți cu copilul dvs., amintiți-i că îl iubiți și exprimați-vă preocuparea legată de schimbările pe care le-ați observat (ex. scăderea notelor, proasta dispoziție, oboseala). Mai jos prezentăm o listă de sugestii pentru a-l ajuta pe adolescent să redobândească controlul.

● **Solicitați-i un program al orelor petrecute pe Internet**: Cereți-i o listă scrisă a orelor pe care le petrece zilnic *on-line*; această listă să includă activitățile întreprinse (ex: vorbire pe *chat*, scriere de *e-mail*-uri, folosirea mesajelor instantanee). *Nu-i permiteți fiului dvs. să șteargă lista de istorie a computerului*!

● **Stabiliți limite clare**: Stabiliți reguli referitoare la numărul de ore pe care copiii dvs. le pot petrece *on-line*. Dacă aceștia nu ascultă de aceste reguli, puteți fi nevoit să modificați parola, pentru a le controla accesul.

● **Țineți computerul într-o zonă comună**: Plasați computerul în camera de zi sau în sufragerie, și treceți pe acolo de mai multe ori în timp ce copiii dvs. sunt *on-line*, pentru ca ei să știe că sunt supravegheați (8).

● **Încurajați activitățile în timp real**: Ajutați-i pe copiii dvs. adolescenți să reia legăturile cu grupurile pe care înainte le agreau, sau încurajați-i să caute preocupări noi.

● **Vorbiți cu profesorii copilului dvs.**: Împărtășiți-vă preocupările cu profesorii copilului dvs. Ei pot fi de ajutor prin urmărirea oricăror modificări ale comportamentului copilului, prin supravegherea folosirii de către copil a Internetului la școală, și prin ținerea dvs. la curent cu orice lecții sau teme pentru acasă ce necesită folosirea Internetului.

În cazul în care copilul dvs. neagă că are o problemă cu dependența de Internet, sau refuză să asculte sugestiile de mai sus, puteți apela la ajutor profesionist" (9).

Riscuri potențiale

Statisticile au arătat că Internetul are cea mai mare popularitate printre tineri (spre exemplu, în Noua Zeelandă 76% dintre tinerii cu vârste cuprinse între 10 și 17 ani sunt utilizatori de Internet, în comparație cu 60% din populația totală a țării) (10). „Riscurile pe care le înfruntă tinerii utilizatori de Internet pot fi grupate în cinci categorii (11): 1) Caracterul necenzurat al Internetului și dificultățile întâmpinate de adolescenți în evaluarea critică a informației la care sunt expuși. 2) Potențialele pericole asociate cu oferirea de detalii personale sau cu stabilirea unor întâlniri personale cu indivizi întâlniți *on-line*. 3) Efectele negative ale expunerii la pornografie nesolicitată. 4) Apariția și efectele solicitării sexuale. 5) Efectele expunerii la *site*-uri care incită la ură și violență" (12).

Adrian DRĂGULINESCU

(din vol. *Patimă și eliberare. Probleme ale tinerilor de azi*, în curs de apariție la Editura Christiana din București)

7. Ideea nu este de a interzice cuiva Internetul, ci de a evita dependența și alte deprinderi greșite sau distrugătoare.
8. Dacă modemul este încorporat în unitatea centrală, apelați la folosirea unei parole și nu îngăduiți să fie cunoscută de altcineva.
9. J. Shriner, "Untangling the Web for Internet Addicted Adolescents", în *Family Life Month Packet*, Ohio State University, decembrie 2002.
10. *Cf.* Pat Bullen, Dr. Niki Harré, *The Internet: Its Effects on Safety and Behaviour – Implications for Adolescents*, Departamentul de Psihologie al Universității din Auckland, Noua Zeelandă, noiembrie 2000.
11. *Cf.* J. Barnett, "Using the Web Mindfully: Issues and Challenges for Science Education", în *NZ Science Teacher*, 89, pp. 12-16, 1999; M. Berson, I. Berson, J. M. Ferron, P. Aftab, *[Wired Girls]*, Universitatea din Florida, S.U.A., date brute nepublicate, 1999; D. Finkelhor, K. J. Mitchell, J. Wolak, *op. cit.*, *apud* P. Bullen, Dr. N. Harré, *op. cit.*
12. P. Bullen, Dr. N. Harré, *op. cit.*

SUFLETUL ROMÂNESC ÎNTRE RĂSĂRIT ŞI APUS

I. IDEEA DE SUFLET POPULAR

"CÂND ŢI SE ÎNTÂMPLĂ CEVA NEPLĂCUT, ÎN OCHII ALTORA SE ŢESE DESPRE TINE O ICOANĂ NEPOTRIVITĂ FIINŢEI TALE; CÂND TU ÎNSUŢI, JUDECÂNDU-ŢI CARENŢELE, AJUNGI SĂ TE ÎNDOIEŞTI, ÎNTOARCEREA LA RĂDĂCINILE FIINŢEI, LA IZVOARE, *AD RADICES*, ESTE UN MIJLOC TERAPEUTIC..." MIRCEA VULCĂNESCU

În aceste vremuri, când *internaţionalismul* este la modă sub diverse forme, de la cel sovietic la cel europeist ori chiar mondialist, a te preocupa de constantele propriului neam, de valorile lui tradiţionale, eterne, spre a-i înţelege sufletul, propriile rădăcini sufleteşti, pare ceva anacronic, *reacţionar*, ori măcar ineficient în ordinea vieţii practice, singura pe care unii o cunosc.

Poate ar fi mai eficient să mă ocup de *drepturile omului*, de *filozofia feministă* ori, mai nou, de *filozofia sportului*, cu mare trecere pe la Boston...

Ca orice român, cu picioarele adânc înfipte în pământul Bărăganului, nu pot înţelege şi pace *rostul* acestor preocupări.

De prea multă vreme însă mă ocup de lucruri *anticvate*, cum zicea nenea Iancu. A fi *pe val* e azi, ca, bănuiesc eu, de multă vreme, totuna cu a o lua la vale în procesul de secularizare ce a cuprins demult o bună parte a *inteligheţiei* europene, şi nu numai.

A merge în răspăr, a înota împotriva curentului e reacţia potrivnică răului de foc ce curge spre Marea Moartă, adică infernul sufletesc. A merge în răspăr este totuna cu *îndreptarea* spre rădăcinile tale cereşti, pe care unii le taie cu frenezie, împuţinând astfel ontologic lumea asemănată de tradiţie cu un pom cu rădăcinile în cer.

Ce i se va întâmpla pomului cu rădăcinile tăiate?! Uscăciunea!

Cei ce cred că vremea popoarelor a apus sunt aceia care ar dori să le transforme în mulţimi, în mase amorfe dezrădăcinate.

Credeam că, o dată depăşită perioada de influenţă sovietică, ne vom apleca asupra valorilor naţionale îndelung ignorate sau falsificate (vezi „folclorul nou"), pentru regăsirea identităţii prin cunoaşterea profundă a propriilor tradiţii. Dacă ieri un sistem silnic se opunea încercării autentice de regăsire de sine, azi, cu alte mijloace, mai insidioase, se face acelaşi lucru (a se vedea „manelizarea" şi aşa-zisul stil *etno*).

Pentru unii, popoarele sunt simple *aglutinări* de indivizi, respingând ideea de realitate organică, *de comunitate de idei, tradiţii, obiceiuri*. Astfel, poporul n-ar avea nimic comun, când de fapt în latină *popularis* înseamnă tocmai *comun*.

Găseşti azi "europeni de nicăieri", români ce dispreţuiesc valorile propriului popor, gata oricând să îmbrăţişeze o modă culturală, dacă vine din lumea *civilizată*, adică din Occident. Ieri era din Răsărit... Dar să nu ne înşele aparenţele, căci comunismul îşi are, cum vom vedea, rădăcinile ideatice tot în Apus.

Acei sociologi cu studii temeinice, neinfluenţate de ideologii vremelnice, au constatat că popoarele sunt de fapt *comunităţi noologice*, sufletul popular reprezintă sinteza unor latenţe difuze. Căci binele e ceva inefabil, pătrunde peste tot, e difuz şi egal răspândit în lume, în oameni, în popoare. Stucturile sufleteşti ale omului moral, estetic, logic, au o propagare ce ascultă de Legea Latenţelor Difuze, egal distribuite în oameni şi popoare. Fundamentul oricărei societăţi e compus din aceste latenţe pozitive, activizate de *răul* şi de *criza* lumii.

Dumnezeu lucrează direct în lume, din miezul ei, prin aceste latenţe difuze. Ele fac posibilă norma echivalentă unui sentiment comun şi identic pentru toţi membrii societăţii. Latenţele difuze s-au manifestat în folclor, în întreaga cultură populară, ce concentrează o uriaşă înţelepciune comună cândva marii medii sociale.

După sociologul Ilie Bădescu **(1)**, caracteristicile latenţelor difuze ar fi următoarele: 1. sunt comune majorităţii covârşitoare a oamenilor; 2. au o natură *simţuală*, nefiind rezultatul educaţiei, întrucât nici o educaţie n-ar putea să-i facă pe toţi membrii societăţii să simtă la fel; 3. se manifestă prin împărtăşire, având natură comunitară; 4. se manifestă prin simbolizări; 5. sunt transistorice, relele istorice nu le pot copleşi.

Latenţele difuze se manifestă mai ales în situaţiile critice, când comunitatea trebuie să riposteze ca un factor salvator împotriva agresiunii, a urâţirii lumii.

Cercetările sociologice – de la V. Pareto la D. Gusti, de la M. Manoilescu la I. Bădescu – confirmă ideea existenţei *sufletului popular*, negând convingerea unora că poporul ar fi o simplă alăturare de indivizi.

Aceste concluzii sunt consonante cu ideea ca popoarele sunt *realităţi ontologice*. Teologia ortodoxă concepe dezvoltarea lumii ca o descoperire în timp a formelor care există etern. Adam şi Eva cuprindeau potenţial toate neamurile. Acestea sunt descoperiri în timp ale chipurilor care există etern în Dumnezeu. La baza fiecărui tip naţional, ar exista un model dumnezeiesc pe care acea naţiune are să-l realizeze în sine cât mai deplin. Părintele Stăniloae **(2)** considera că naţiunile n-ar fi de la Dumnezeu doar dacă diversificarea omenirii în naţiuni ar fi o urmare a căderii în păcat, o deviere de la calea pe care vrea Dumnezeu să se dezvolte omenirea. Dar diversificarea duce la o înnobilare a trunchiului de bază şi nu la o decădere a lui. Păcatul înseamnă stâlcire, desfigurare a existenţei. Specificul naţional ar fi o stâlcire a umanului, dacă s-ar prezenta ca vicios, meschin, fără înălţimi şi puritāţi de simţire şi gând. Naţiunea, prin căderea omului în păcat, are şi ea unele manifestări păcătoase, ca şi natura umană în general. Dar teologul român crede că scoaterea oamenilor din starea păcătoasă nu se face prin anularea calităţilor naţionale, ci prin îndreptarea naturii omeneşti.

[1] Ilie Bădescu, *Teoria latenţelor*, Ed. Isogep-Euxin, 1997, p. 36 şi urm.
[2] Dumitru Stăniloae, *Ortodoxie şi românism*, Tipografia Arhidiecezană Sibiu, 1939, pp. 35-44.

Nu exista om anaţional, chiar Adam a vorbit o limbă, a avut o mentalitate, o anumită construcţie sufletească şi trupească. Un om *PUR*, adică necolorat naţional, e o abstracţiune. Omul e o sumă de determinaţii, printre care şi naţionalitatea. Calităţile ce decurg din apartenenţa la o naţiune sunt multiple. Naţiunile sunt pentru patriarhul teologiei româneşti plăcute lui Dumnezeu: El pe toate le vrea, în fiecare arată o nuanţă din spiritualitatea Sa nesfârşită. A le suprima înseamnă a rectifica luciferic opera şi cugetarea eternă a lui Dumnezeu. (Vom vedea în capitolele următoare cum a înţeles Apusul aceste probleme.)

Apartenenţa la un neam presupune un tip de construcţie fizică, psihică, participarea la anumite valori culturale, morale şi chiar la o structură spirituală care acţionează ca o predispoziţie de a asimila o formă de spiritualitate.

În filozofie, ideea sufletului popular şi-a găsit expresia la cei mai valoroşi reprezentanţi ai cugetării româneşti: Lucian Blaga, Vasile Băncilă, Nichifor Crainic, Nae Ionescu, Constantin Noica, Mircea Vulcănescu ş. a.

Lucian Blaga îşi pune acut problema raportului dintre *individ* şi *colectivitatea etnică*. Se întreabă dacă colectivitatea etnică este o unitate reală, dacă individul e un exponent al etnicului, sau etnicul e doar o umbră abstractă, real fiind doar individul **(3)**. El nu vede *stilul* ca pe o unitate absolută, ci ca produs al unei matrici alcătuite din categorii abisale, discontinue, dar sinergic şi arhitectonic combinate. Astfel se poate face o trecere mai suplă de la etnic la individ. De la etnic la individ se trece ca de la un complex numeric mai redus la un complex numeric mai amplu de categorii abisale. Astfel, niciodată individul nu va fi un simplu exponent al etnicului, fiindcă individul posedă totdeauna, alături de categoriile abisale ce aparţin etnicului, şi categorii abisale proprii. Dar nici etnicul nu e, după Blaga, o simplă abstracţiune, o medie a indivizilor. Etnicul se exprimă printr-o sumă de categorii abisale care sunt puteri efective reale, prezente în inconştientul colectiv al indivizilor. E posibilă uneori izolarea individului de anumite categorii abisale ale etnicului, chiar dacă nu de toate. Astfel e posibilă influenţa străină. Dacă etnicul ar fi o entitate metafizică, acest fenomen nu s-ar putea produce, după Blaga. Căci etnicul ar constrânge individul la anumite manifestări, pierzându-şi libertatea.

Poate că aici ar trebui să amintim raportul dintre *natură* şi *ipostas (persoană)*, aşa cum a fost el văzut de Ortodoxie **(4)**. Căci natura e materialul, conţinutul din care constă o realitate, ceea ce e comun tuturor indivizilor sau lucrurilor din aceeaşi specie. Ipostasul sau persoana e un fel de fi că întreg de sine stătător, cu suportul propriu al naturii. Ipostasul nu e ceva în plus alături de natură, ci *natura însăşi în formă individuală*, de sine stătătoare.

Natura e un întreg mai vast, în care persoana se cuprinde, dar persoana are mişcările ei proprii, soarta ei deosebită. Persoana umană e conştientă şi voluntară, e subiect, un centru propriu. Persoana e liberă în cadrul naturii sale. Degeaba aş vrea eu să fiu chinez. Acest dat nu-l pot modifica. Dorinţa aceasta ascunde o neîmpăcare cu sine, o dramă adâncă, generând complexul de inferioritate privind propria etnie. Este o rea aşezare în lume a individului, o ieşire din rostul său profund, *o ieşire din fire*, cauzată de necunoaşterea înălţimilor sufleteşti ale propriei etnii şi religii, de înstrăinarea de sine.

Persoana umană e o sumă de determinaţii care sunt datul ei originar. Libertatea e o libertate de act. Natura nu poate fi schimbată oricât ai fi de dezamăgit de ea. Sau de amăgit de alta. Aşadar şi etnicul e o natură în care individul acţionează liber, fără a putea schimba însă acest dat niciodată. Există trăsături, predispoziţii pe care fiecare le purtăm cu mai multă ori mai puţină demnitate ori cunoştinţă, iar ele nu pot fi amputate la dorinţa subiectului. Se observă aici *mizeria* libertăţii pentru cei care nu pot să-i cunoască înălţimea.

Noica pare interesat mai mult în a găsi determinările şi deschiderile sufletului românesc, manifestările şi latenţele lui, putându-i doar bănui concepţia privind acest subiect. El vorbeşte de un "sentiment românesc al fiinţei", ceea ce pare a fi echivalent. Dar nimeni nu ar începe un studiu despre sufletul românesc dacă nu ar crede în existenţa sufletului popular. Dacă nu explicit, atunci măcar implicit Noica dă seamă de el **(5)**.

Mircea Vulcănescu se apropie de această temă (şi ca sociolog) plin de o adâncă înţelegere **(6)**. După el, ceea ce constituie un neam este o realitate care stă la încheietura metafizicii cu istoria, o unitate de soartă, de destin în timp, unitate de lege, limbă, datini, obiceiuri, cuget, credinţă, virtute, muncă, aşezăminte, port, dureri, bucurii şi semne de trăire laolaltă, stăpâniri şi aspriri, constituie doar chezăşii, semne de recunoaştere, peceţi, temeiuri. El atrage însă atenţia că un neam nu e niciodată o realitate închisă, că destinul unui neam nu e dat o dată pentru totdeauna, ci se actualizează problematic pentru fiecare generaţie şi pentru fiecare om. De aici, responsabilitatea imensă pe care generaţia sa a conştientizat-o, ajungând la ideea ca *neamul nostru nu e decât ceva ce vom fi noi în stare să facem din el*. Face astfel distincţia dintre virtual şi actual. Totuşi orice act se naşte din ceea ce este potenţial, dar îl poate împlini în diferite măsuri.

Ideea de suflet popular, aşa cum apare ea în viziunea cu adevărat românească, nu e înţeleasă nici ca esenţă imuabilă, absolută, după model platonician, dar nici în mod nominalist, pentru care lucrurile se constitue din însuşiri într-o îmbinare mecanică, ce se poate desface ca o maşină. În această perspectivă, neamul ar fi o simplă sumă a indivizilor şi a însuşirilor lor, în mod statistic şi mecanicist. El n-ar fi o *fire*, ceva ce depăşeşte individul şi care îl integrează, îi dă substanţă.

(continuare în pag. 6)

[3] Lucian Blaga, *Geneza metaforei şi sensul culturii*, Ed. Humanitas, 1994, p. 163.
[4] Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, Ed. Omniscop, 1993, p. 11.
[5] Constantin Noica, *Sentimentul românesc al fiinţei*, Ed. Humanitas, 1996.
[6] Mircea Vulcănescu, *Dimensiunea românească a existenţei*, Ed. Fundaţiei Culturale Române, 1990, p. 15.
[7] Dumitru Drăghicescu, *Din psihologia poporului român*, Ed. Albatros, 1995, pp. 30-33.

PURTAREA NOASTRĂ CEA DE TOATE ZILELE

Stelian GOMBOȘ

De cele mai multe ori încercăm, într-un mod scolastic, să clasificăm păcatele și patimile noastre omenești, gândindu-ne că unele sunt mai mai mari sau mai grave decât altele, uitând de concluzia Sfântului Vasile cel Mare, anume că „nu există păcate mari sau mici, ci numai păcate!". Și chiar ne resemnăm și ne consolăm cu gândul că nu avem păcate chiar atât de mari ori atât de multe, nădăjduind cu toții în marea bunătate, dragoste și milostivire a lui Dumnezeu spre iertarea păcatelor noastre, uitând faptul că El este atotbun și atotmilostiv, dar și atotștiutor și, mai cu seamă, atotdrept.

În dezbaterea și evaluarea noastră valorică și axiologică, de cele mai multe ori pur subiectivă și, mai mult decât atât, răsturnată, ignorăm adevărul și realitatea că unul dintre păcatele cele mai mari, pe care-l săvârșim totuși cu toată îndrăzneala, justificarea, aroganța și ignoranța, este păcatul ipocriziei, al fățărniciei sau al vicleniei, conform căruia una gândim, alta zicem și cu totul alta facem ori săvârșim!

Suntem foarte puternic afectați, înșelați sau amăgiți de această cursă a duplicității, a dedublării care, din păcate, mai devreme sau mai târziu, ne va duce la o amarnică dezamăgire, la necazuri și suferințe atât pentru noi înșine, cât și pentru ceilalți, semeni și frați ai noștri. Constatăm faptul că acest păcat a cuprins pe foarte multă lume, indiferent de statutul social ori nivelul intelectual, și că se bazează pe fundamentul machiavelian care susține că „scopul scuză mijloacele". Uităm prea ușor de îndemnurile Mântuitorului, dar mai ales de aversiunea Sa față de acest păcat, admonestat cu greul apelativ: „Vai vouă!...", sau de îndemnul Sfântului Apostol Iacov, ruda Domnului, care spune în epistola sa că la noi creștinii „ce este da trebuie să fie da, iar ce este nu să fie nu, iar ce este mai mult decât aceasta, de la diavolul este!".

Cu foarte multă „abilitate" găsim argumentări și justificări cum că așa este „diplomatic", sau aceasta este „politica", uitând de faptul că este bine să avem permanent tărie de caracter și coloană vertebrală dreaptă – și la propriu, și la figurat! Iar consecințele acestor cauze amăgitoare și înșelătoare vedem cu toții care sunt: multe dezamăgiri, multă tulburare și sminteală atotcuprinzătoare! Suntem, foarte mulți dintre noi, oameni care vorbim mult, dar facem puțin, sau acoperim faptele mici cu vorbe mari!

Tendințele acestea, ce duc la desacralizare, la secularizarea noastră interioară, la relativizare sufletească și duhovnicească, sunt foarte nocive și lesne pierzătoare. De ce? Fiindcă lipsește tot mai mult încrederea și sinceritatea, onestitatea și consecvența față de semenii noștri, lucruri, fapte și virtuți care abundă și predomină în viețile Sfinților și Preacuvioșilor Părinți ai Bisericii, de-a lungul timpului.

În aceste condiții, pentru că ne este sau ar trebui să ne fie teamă de avertismentul Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, potrivit căruia „Vai de cel prin care vine sminteala!", trebuie să conștientizăm faptul că suntem, de foarte multe ori, exemple pur și simplu negative pentru cei mai tineri, care oricum sunt într-o acută criză axiologică, lipsă de modele și exemple demne de urmat, la această dezorientare contribuind, din nefericire, fiecare dintre noi, într-o mai mare sau mai mică măsură, aducând prin aceste atitudini suficientă întristare, necazuri și derută!

Prin urmare, viața noastră cotidiană se desfășoară într-un registru spiritual foarte larg: din adâncurile păcatului și din „ceața patimilor" sau confuzia fățărniciei spre culmile virtuții și lumina dumnezeiască. În funcție de eforturile noastre ascetice este și starea noastră pe treptele ei atât de numeroase. „De pe dealurile bucuriilor – afirmă Părintele Stăniloae – în văile necazurilor, așa decurge viața omului duhovnicesc; dar ea înscrie un real progres în aceste alternanțe. Bucuriile, pentru răbdare, sunt tot mai curate, mai spiritualizate, mai nepătate de mulțumirea de sine; necazurile sunt tot mai ferm răbdate. Propriu-zis, bucuriile sunt domolite de siguranța necazurilor ce vor veni, iar necazurile, răbdate cu un amestec de seninătate, de râs interior, cum ar zice Sfântul Ioan Scărarul, prin siguranța bucuriilor ce vor veni la rând. Deci, fie oricât de schimbătoare împrejurările externe în care se desfășoară viața omului duhovnicesc, lăuntric ea a ajuns la un fel de nivelare, care îi dă o statornică liniște. E tăria spiritului în fața valurilor lumii".

Oscilând între aceste două limite, viața trece inevitabil prin proba încercărilor duhovnicești, în vederea înaintării ei pe o treaptă superioară de desăvârșire. De aceea, necazurile (fie ele și pricinuite de alții, prin ipocrizia sau nesinceritatea lor), dacă nu sunt acceptate și asumate, ele ne dublează greutatea suferinței, cele abordate și înțelese din punct de vedere duhovnicesc, însă, ne înjumătățesc necazul și urmările acestuia, în virtutea pedagogiei divine atotștiuoare și înțelepte. Dacă vrem ca viața noastră să fie o înaintare din treaptă în treaptă spre piscul sfințeniei creștine, atunci proba pătimirilor fără de voie trebuie trecută cu răbdare, nădejde, pocăință și smerenie, toate acestea în rugăciune curată către Tatăl nostru Cel ceresc, de la Care ne vine nouă tot ajutorul.

Acesta este drumul viețuirii duhovnicești creștine: împreuna-pătimire cu Hristos – Care și El a suferit atât de mult din cauza fățărniciei cărturarilor și a fariseilor (fără a avea aici pretenția vreunei comparații între personae și situații) – cu nădejdea învierii și a răsplătirii, pe măsura eforturilor noastre ascetice. Este calea pe care au străbătut-o toți cei iubitori de frumusețe spirituală, de desăvârșire filocalică, dar care au suferit și ei cât se poate de mult, urmând pilda Mântuitorului, adică Sfinții Apostoli, mucenicii, mărturisitorii, cuvioșii, monahii – și nu în ultimul rând creștinii obișnuiți, de ieri sau de azi. La aceasta ne îndeamnă Hristos, cerându-ne să purtăm jugul sau crucea desăvârșirii, a încercărilor și necazurilor din această viață și lume trecătoare, atât de înșelată și de înșelătoare, asigurându-ne totodată că biruința Lui este și biruința noastră: "Îndrăzniți; Eu am biruit lumea!".

Viața este, așadar, o alternanță între bucurii și necazuri, între succese și eșecuri, între împliniri și înfrângeri. Nu există muritor care să fi avut parte, în această viață, numai de bucurii, după cum nu există om care să fi cunoscut numai și numai înfrângerea. Bucuriile nu pot fi perfect detașate de necazuri, nici acceptate doar de ele, în defavoarea încercărilor, a necazurilor și a smintelilor de tot felul, important fiind modul în care știm și reușim să le depășim.

Cel ce nu și-a zidit viața pe temelia credinței și a sincerității autentice ar putea înclina să creadă că această lume este, mai degrabă, o „vale a plângerii", o dată ce venim aici plângând și plecăm din ea suspinând, fie după ea, fie de durere. Povestea vieții fiecăruia dintre noi, privită dintr-o perspectivă pur firească, naturală, are aspectul unei drame cu un sfârșit tragic sau un *fiasco*. Privită însă, din punctul de vedere al credinței, ea este o victorie asupra suferinței și a lumii, o biruință și o depășire a lor, în Hristos, indiferent de activitățile și acțiunile pervertite și pervertitoare ale unora dintre semenii noștri.

Așa stând lucrurile, trebuie să realizăm faptul că ispitele și necazurile noastre pot face rugăciunea noastră tot mai curată și mai simțită, spălând-o cu lacrimi. Iar atunci când ne rugăm cu stăruință, nu se poate ca Hristos să ne lase uitați și întristați, să ne priveze de mângâierea și ușurarea Sa cea blândă. El „Cel ce șterge lacrima de pe obrazul tuturor", Cel ce șterge suferințele lumii, nu va întârzia la infinit să ne caute. S-ar putea să întârzie, pentru că are de șters lacrimile de pe fețele triste ale multora, pentru că vrea să răspundă rugăciunilor celor ce l-au invocat cu credință și stăruință. Nu-Și va opri la infinit izvorul revărsării darurilor Sale față de noi, iar atunci când vom fi vizitați de El, de Însuși Mântuitorul sufletelor noastre, vom simți o fericire și o pace mai presus de durere și de suferință, de lacrimă și de nevoință, ori de vreo sminteală oarecare. Vom conchide, împreună cu Sfântul Apostol Pavel că „Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu-Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh e cu noi, cu toți. Amin".

Așadar, constatăm și de aici faptul că Ortodoxia este o formă de creștinism nesecularizată în conținutul și în fondul ei intrinsec, extrem de rafinată, de nobilă, de autentică și de neipocrită, pe care puțini o mai știm astăzi aprecia sau gusta în profunzimile ei dintru început, lucru pentru care ne rugăm Lui Dumnezeu – Cel în Treime preamărit – să ne ajute și să ne lumineze mințile noastre cele fariseice și acoperite de umbra păcatului și a morții!

SUFLETUL ROMÂNESC ÎNTRE RĂSĂRIT ȘI APUS

(urmare din pag. 5)

O asemenea perspectivă ne-a oferit Dumitru Drăghicescu (7), cunoscut sociolog român din prima jumătate a secolului trecut. Perspectiva e una *europeană*, căci și atunci *Europa* era la modă. El încearcă să trateze problema *conștiinței naționale*. Pentru el, conștiința e legată de o complexitate de organe fiziologice nervoase, cerebrale, ori, ca într-o definiție marxistă, *proprietate a materiei superior organizate*. Or, societatea nu-i un complex fiziologic. Nu se poate vorbi de *conștiința* socială sau națională propriu-zisă, căci după domnia sa n-a văzut-o nimeni. E o metaforă. În aceste cuvinte se ascunde toată drama căderii omului modern, adică *european*.

Distanța de la *suflet* la *conștiința* ca proprietate a unui complex fiziologic acoperă distanța de la creștinismul primilor Părinți la neopozitism și marxism. Lumea e compusă doar din obiecte, iar ceea ce nu se vede nu există. Conștiința națională ar fi o abstracție; ba mai mult, sufletul românesc s-ar putea obține prin procedeul lui Galton, care a suprapus fotografiile membrilor unei familii... pentru a-i descoperi autorul. Curat statistică, curat mecanicism! Iată un exemplu pentru *domnia cantității* într-o lume golită de tot ceea ce i-ar putea constitui esența și sensul (8). Iată un exemplu de gândire *europeană*, adică occidentală, modernă, ce reduce totul la cantități, la lucruri ce se pot juxtapune la nesfârșit, în lipsa a ceea ce le leagă în mod organic.

Conștiința națională ar fi deci suma conștiinței indivizilor. Sufletul național ar fi o abstracție făurită de spiritul neștiințific și întrupată de spiritul literar al oamenilor pe jumătate învățați. Pentru cine nu se lasă ușor ofensat, D. Drăghicescu i-ar umple sufletul de bucurie. Deoarece, dacă D. Stăniloae, Nae Ionescu, N. Crainic, C. Noica, M. Vulcănescu, D. Gusti ori M. Manoilescu sunt oameni "pe jumătate învățați", atunci suntem într-o bună companie.

E ușor de recunoscut aroganța pe care o vedem și azi la cei ce sunt după ultima modă intelectuală, sunt *pe val*. Căci a fi *învățat* înseamnă a fi de acord cu spiritul *european*, adică *occidental*. Cine nu bate pasul de defilare cu *Europa* e... *pe jumătate învățat*. Har Domnului că sunt reacționar. Căci a fi *învățat*, adică *modern*, adică *occidental* e tot una cu a fi antitradițional, chiar anticreștin. Or, tradiția e cea care ne mai leagă de *principiu*, de care Occidentul fuge cu o viteză tot mai mare pe topoganul acestui veac.

Refuzăm să fim *moderni* atunci când mai putem intui sensul unei metafore care nu este doar un artificiu literar, ci un mod de cunoaștere, cel simbolic. Pentru aceasta, există *realități* ce nu pot fi măsurate cantitativ. Lumea e o reflectare a atributelor divine, ce nu pot fi exprimate decât prin simbol. Adică ceva de aici (imagine, cuvânt, dans, melodie) poate simboliza o realitate inefabilă ori ne poate aduce în starea de a o intui. *Sym-bolein* înseamnă *ceea ce aduce împreună* sau *ceea ce leagă*. Astfel, simbolul și realitatea simbolizată sunt unite pentru cel ce cunoaște *cheia*, așa cum numele conține în el natura făpturii numite (9). Altfel, cum să exprimi inexprimabilul, cel dincolo de toate, cel *cu totul altfel*?

Dar acestea îi sunt străine unui Occident care apare tot mai artificial și mai falsificat. Chiar un occidental care gândește în mod tradițional se simte străin și un pic *oriental* sau *orientat* – în măsura în care în vechime *a te orienta* însemna a te lua *după orient*.

(Va urma)

Viorel ROȘCA

---

[8] René Guénon, *Domnia cantității și semnele vremurilor*, Ed. Humanitas, 1995, pp. 9-13.

[9] Florin Mihăescu, „Simbolismul șarpelui", în revista *Arca*, nr. 8/1997, p. 4.

L-AM CUNOSCUT PE VALERIU GAFENCU...

O mãrturie despre "sfântul închisorilor"

Numele lui Valeriu Gafencu l-am auzit pentru prima oară din gura unchiului meu, cu mult timp înainte ca acest nume să capete rezonanța pe care o are astăzi în sufletele atâtor români. Știind că unchiul meu a stat o vreme la căpătâiul lui în închisoare, l-am rugat să-mi împărtășească câteva amintiri, pentru a le publica. A acceptat. Însă, probabil din smerenie, a pus condiția de a nu-i dezvălui identitatea. Mi-a spus că și-ar fi dorit ca toate cele povestite să le fi încredințat direct părintelui Iustin Pârvu de la Petru-Vodă, pentru care are o admirație nețărmurită; dar și pe calea tiparului e mulțumit că totuși vor ajunge la sfinția sa. În închisoare, la canal, a suferit mult. Mai întâi o cangrenă la picior, de care s-a vindecat în chip minunat, apoi icter, urmat de o enterocolită de tip malaric. În sfârșit, tuberculoză pulmonară, în urma căreia a fost transferat la sanatoriul penitenciar de la Tg. Ocna, unde avea să-l cunoască îndeaproape pe Valeriu Gafencu... ***(Silviu-Andrei Vlădăreanu)***

„Despre Valeriu Gafencu n-am să-ți vorbesc din auzite, ci din cele câteva văzute și trăite de mine personal. L-am cunoscut într-o zi de martie a anului 1951. Reflectând acum asupra celor care s-au întâmplat pentru a pregăti întâlnirea mea cu el, realizez că a fost pronia dumnezeiască care m-a adus de la Canal la Tg. Ocna.

Ajuns acolo, am fost plasat într-o cameră cu alți 9 deținuți. La dreapta mea, lângă ușă, stătea de mai multă vreme un tânăr pe nume Aurel Caramitru, venit din torturile iadului de la Pitești. Ne-am împrietenit imediat. Avea o înfățișare de înger. Fără să știe de unde vin, ce sunt sau alte lucruri legate de persoana mea, chiar a doua zi, parcă împins de cineva, m-a condus la căpătâiul lui Valeriu Gafencu, bolnav și imobilizat la pat. Îmi amintesc că era în camera numărul 4, unde stăteau toți cei care își așteptau moartea. N-am să uit niciodată strălucirea privirii lui, la care se adăuga un zâmbet serafic.

Din acea clipă, în fiecare zi, împreună cu Aurel, timp de 3 luni, până când am fost eliberat, i-am dat lui Valeriu tot ajutorul de care avea nevoie și care se putea da în acele condiții. Îl ajutam să mănânce, îi așezam perna sau îi făceam masaj la picioare și la mâini, atât cât putea el suporta. Astfel aveam ocazia să asistăm la discuțiile teologice pe care le purta cu un alt deținut din patul de vizavi, pastorul evanghelist Richard Wurmbrand. Vorbeau despre probleme care pentru mine erau atunci noutăți absolute. În toate disputele teologice, însă, Valeriu Gafencu era învingător, iar victoria lui era recunoscută chiar și de Wurmbrand.

Însă una din marile deosebiri dintre Valeriu și Wurmbrand era aceea că Valeriu îi iubea pe toți în egală măsură și mai puțin pe sine, în timp ce Richard părea să se iubească numai pe sine, prin toate manifestările sale. Și asta se vedea mai ales când solicita ajutorul medicilor pentru a-l scoate din crizele provocate de tuberculoza sa ganglionară. În schimb, pe Valeriu Gafencu nu l-am auzit niciodată scoțând vreun vaiet din cauza durerilor reumatice și a escarelor făcute pe spate din cauza nemișcării.

Trebuia poate să încep cu concluzia că pentru mine, cât și pentru alții care l-au cunoscut și au trecut prin viața lui, Valeriu Gafencu a fost cu adevărat un sfânt în viață. Am să-ți relatez câteva întâmplări cu privire la puterile harului revărsate asupra lui.

În noaptea de Înviere eram la marginea patului lui. Penitenciarul era situat la poalele Muntelui Cireșoaia, în vârful căruia se afla un schit. Stăteam amândoi absorbiți de bătaia clopotelor care anunțau Învierea Domnului. Când slujba s-a terminat, eu încă priveam pe fereastră, de unde vedeam partea de vârf a dealului. Am început să-i spun cele ce vedeam. Asculta relatările mele cu o îngerească smerenie. La un moment dat, însă, am apreciat că nu mai aveam ce să-i spun. Văzând că tac, m-a rugat să privesc în continuare. În loc să-i spun eu ce văd, el, uitându-se în ochii mei, îmi spunea tot ceea ce vedeam eu: cum coborau oamenii cu lumânările aprinse, cum se stingeau din cauza vântului și le reaprindeau. Am rămas mut de uimire. Eu priveam, iar el îmi spunea ce vedea în ochii mei! A doua zi dimineață mi-a dat Sf. Împărtășanie: o bobiță primită prin cine știe ce mijloace, pe care numai el le cunoștea...

În acest răstimp de trei luni, legătura dintre mine și Valeriu Gafencu s-a întărit și mi-a povestit multe întâmplări din viața lui de deținut, pe care nu le mai reiau, pentru că despre ele s-a scris destul de mult. La un moment dat mi-a ajuns la urechi că următorul la camera de reeducare voi fi eu. Aceasta pentru că participasem la un protest în ziua de 1 mai, dar probabil și pentru că eram apropiat de Valeriu Gafencu. M-am dus la Valeriu pentru rămas-bun și i-am spus că sunt gata să-mi jertfesc viața, dar de reeducat nu mă voi reeduca. Mi-a zâmbit cu zâmbetul lui de neuitat și mi-a spus: «Nu te teme! Mâine vei fi eliberat!». Am rămas stupefiat, fiindu-mi cu neputință să cred că, în atmosfera de atunci, așa ceva ar fi fost posibil; și era pentru prima dată când nu îl credeam. A doua zi, în jurul orei 14, o echipă de securiști a intrat în cameră însoțită de politruc, iar cel mai mare dintre ei a întrebat de mine. Eram convins că voi fi dus la camera de reeducare. Când m-am văzut liber, nu îmi venea să cred! Am ajuns acasă într-o sâmbătă, iar biata mama, care aflase de la un deținut de drept comun că aș fi mort, îmi făcea parastasul. Ajunsesem acasă la propriul parastas!

În închisoare, Valeriu Gafencu ne-a învățat, pe mine și pe Aurel Caramitru, practicarea rugăciunii inimii: cu degetul mare de la mâna dreaptă luam pulsul la încheietura mâinii stângi. În acest timp, pentru fiecare bătaie a inimii, un cuvânt: *Doamne. Iisuse. Hristoase. Fiul. Lui. Dumnezeu. Miluiește-mă. Pe mine. Păcătosul.* După o vreme, întrebându-mă Valeriu despre cum decurgea rugăciunea, mi-a spus că va veni o clipă în viață când inima, fără să-i comand, îmi va cânta singură.

Exact la două luni de la eliberare am fost căutat iarăși de Securitate. Un subofițer de la poartă m-a introdus într-o sală care fusese mai înainte garaj și, îndată ce am intrat, m-a întâmpinat un miros groaznic de excremente de șobolan. M-a îndemnat să stau în mijlocul sălii, pe un scaun. La scurtă vreme au apărut alți 5 ofițeri. După ce s-au terminat formalitățile introductive (nume, adresă etc.), chiar în momentul primului cuvânt al primei întrebări, m-am simțit cuprins de o sferă luminoasă și am auzit inima cum îmi cânta: «Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul». În mijlocul acestei sfere mă simțeam fără greutate. Auzeam întrebările fără să recunosc vreun cuvânt din cele care îmi erau adresate, iar glasul meu de răspuns mă făcea să-mi dau sema că răspund la întrebări fără să știu ce răspund. După o vreme, am auzit și am și înțeles că ancheta s-a terminat și că sunt liber să plec. Sfera a dispărut și inima a încetat să-mi mai cânte. Am ieșit și subofițerul, m-a însoțit până la poartă. Trecuseră 3 ore. Pe acel petec de drum mi-a zis: «Domnule, asemenea lucru n-am mai văzut și n-am mai auzit. Dacă în țara asta ar fi încă 1000 de oameni ca dumneata, Securitatea ar da faliment». După ce mi-a deschis poarta, lucru de mirare, mi-a zis: «Să trăiți!».

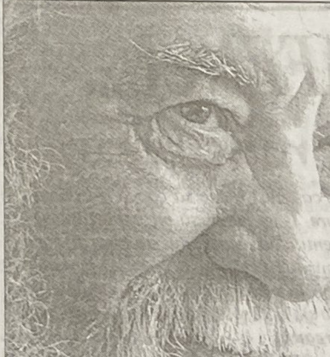
Aș vrea să închei cu un lucru pe care Valeriu Gafencu mi l-a spus cu puțin timp înainte să fiu eliberat. Deși în convorbirile noastre el nu puncta decât lucruri de duhovnicie și niciodată legate de politică, mi-a declarat ceva care pentru mine are valoarea unui testament oral, de care cei care vor trebui să judece și să hotărască vreodată canonizarea lui aș vrea să țină seamă, spre a desființa orice fel de prejudecată. Îl citez: «Îți spun un lucru pe care nu l-am spus nimănui până acum: nu regret că am fost legionar și că am purtat haină legionară; dar dacă voi regreta ceva, va fi faptul de a nu fi purtat de la începutul începuturilor o singură haină: haina lui Hristos!»".

Valeriu Gafencu cu mama lui, în lagărul de la Galda

Cine a fost Valeriu Gafencu?

Valeriu Gafencu (24.12.1921 – 18.02.1952) s-a născut în comuna Sângerei (jud. Bălți). Arestat pentru apartenența sa la Frățiile de Cruce, după evenimentele din ianuarie 1941, a fost condamnat la 25 de ani muncă silnică și a rămas în detenție și după lovitura de stat de la 23 august 1944, când a refuzat să semneze cererea de eliberare condiționată. Când a fost arestat, era student în anul II al Facultății de Drept din Iași. Reputatul profesor Constantin Angelescu l-a apărat la proces, declarând: "Este unul dintre cei mai buni studenți pe care i-am avut de-a lungul întregii mele cariere didactice". Din Aiudul vechiului regim a ajuns în iadul comunist de la Pitești. TBC-ul pulmonar, osos și ganglionar, reumatismul, lipsa hranei și medicamentelor i-au grăbit sfârșitul trupesc, dar sufletul lui s-a întărit și a strălucit întru Hristos. Transferat la sanatoriul-închisoare Tg. Ocna în decembrie 1949, s-a stins în 1952. Pe 2 februarie, și-a rugat camarazii să-i procure o lumânare și o cămașă albă, pregătindu-i-le pentru ziua de 18 februarie. A mai cerut ca o cruciuliță (pe care se pare că o avea de la logodnica sa) să-i fie pusă în gură, pe partea dreaptă, spre a fi recunoscut la o eventuală dezgropare. În ziua prevestită, către ora 15.00, după momente de rugăciune transfigurată, s-a strămutat la Domnul. Au rămas de la el poezii, scrisori și un îndreptar pentru spovedanie, dar și multe considerații și meditații consemnate de cei care l-au cunoscut (*cf.* mai ales Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos. Document pentru o lume nouă*, Ed. Christiana, București, 2006). Martiriul său este pe larg consemnat în recentul volum *Martiri pentru Hristos, din România, în perioada regimului comunist* (EIBMBOR, București, 2007, pp. 255-267). Se află în atenția Comisiei pentru canonizări a BOR, alături de alți martiri creștini ai temnițelor comuniste. Nu demult, Î. P. S. Bartolomeu Valeriu Anania afirma: "Osemintele, care sperăm să ajungă moaște, poate vor ieși cât de curând din gropile comune de pe lângă închisorile din România. [...] Între cei mai cunoscuți martori/martiri care au suferit, trăind pe cele mai înalte culmi ale spiritualității creștine, stâlp al rezistenței spirituale românești din timpul opresiunii comuniste, consider am a fi fost atunci studentul Valeriu Gafencu". *(V. A. M.)*

La Editura Cathisma (ţinută la Bucureşti de eforturile conjugate ale ieromonahului basarabean Savatie Baştovoi, ale Mânăstirii „Sf. Arhangheli" de la Petru-Vodă şi ale trustului Sophia/Supergraph) a apărut nu demult, în frumoase condiţii grafice, o cărţulie de 90 de pagini, sub semnătura Părintelui Gheorghe Calciu-Dumitreasa, intitulată *Suferinţa ca binecuvântare*. De fapt, ierom. Savatie, scriitor talentat şi teolog redutabil (deşi nu prea agreat de ierarhia de la noi, din motive asupra cărora ar fi neavenit să ne pronunţăm aici), a scos o carte dintr-o conferinţă ocazională a Părintelui Calciu, „rostită cu ocazia primei invitaţii oficiale în România, în 1995" (alte detalii nu ni se oferă!)*, şi din răspunsurile date de conferenţiar unor întrebări formulate din sală. În aceste condiţii, micul volum se prezintă ca o colecţie de *flash*-uri memoriale sau mărturisitoare, cu caracter mai degrabă biografic şi moral decât teologic sau duhovnicesc.

E păcat că îngrijitorul ediţiei s-a zgârcit să scrie mai pe larg despre viaţa şi activitatea părintelui (sub cuvânt că... „nu are nevoie de prezentări"), rezumându-se la un text de copertă finală, din care reţinem acest bine formulat pasaj orientativ: „Este o mărturisire pătrunsă de bucuria revederii, de adierea libertăţii de a spune lucrurilor pe nume, a unui om care şi-a petrecut un sfert din viaţă în închisoare din cauza cuvântului. De la vârsta ecleziastului, suferinţa nu mai produce ură, ci devine o binecuvântare, un loc al întâlnirii omului cu Dumnezeu. Nu trebuie să-L rugăm pe Dumnezeu să ne îndepărteze suferinţa, ci trebuie să-L rugăm să pătrundă în suferinţa noastră şi să o umple de Sine Însuşi, să o îndumnezeiască – este îndemnul părintelui".

SUFERINŢA CA BINECUVÂNTARE

Iată în continuare, ca o arvună a unei lecturi ce merită totuşi făcută (cărţulia se poate procura de la Librăria Sophia din Bucureşti, str. Bibescu-Vodă 24, sector 4, cod 040152, tel. 0722/266618, sau prin S.C. Supergraph S.R.L., Bucureşti, str. Ion Minulescu 36, sector 3, cod 031216, tel. 021/3206119), câteva fragmente din cuvântul părintelui şi din dialogul cu sala. *(A. V.)*

DIN CONFERINŢA PĂRINTELUI CALCIU

„Slăvit să fie Dumnezeu că ne-a îngăduit să ne întâlnim din nou în această ţară şi în această sală. Este pentru prima oară când sunt invitat în mod oficial să vorbesc, după ce în clandestinitate am vorbit pe cât mi-au îngăduit Dumnezeu şi puterile mele. Şi astăzi suntem în libertate de a propovădui cuvântul lui Dumnezeu, de a vă împărtăşi experienţa noastră duhovnicească şi de a încerca să realizăm o pace sufletească în ţara noastră atât de zbuciumată, atât de divizată prin neînţelegeri, prin idei noi, neacceptate din multe puncte de vedere. [...]

Am făcut Teologia într-un sens oarecum semiclandestin. Adică, în perioada în care eram în închisoare, perioada cea mai dificilă a vieţii de închisoare pentru toţi tinerii, Dumnezeu a trimis în mijlocul nostru pe preoţi. Securitatea a arestat, Guvernul comunist a arestat preoţii, călugării, şi au venit în mijlocul nostru, într-o perioadă de totală disperare pentru noi. Preoţii aceştia erau pregătiţi pentru suferinţă, prin educaţia lor, prin pericolul în care au trăit tot timpul, prin refuzul oricărei înclinări sau plecăciuni în faţa regimului comunist. Ei au venit pregătiţi pentru suferinţă, cum noi nu eram. Ei au venit cu harul rugăciunii. Ei au venit cu mângâiere pentru noi, cu spovedanie, unii aduceau împărtăşania cusută în cutele cămăşilor. Şi am putut să ne spovedim, să ne împărtăşim, să ne purificăm sufletul.

Şi atunci am înţeles ceea ce ştiam din slujbele de la biserică, ceea ce ştiam din educaţia pe care o primisem (pentru că am apucat educaţia religioasă în şcoală). Am înţeles ceea ce înseamnă exact, nu aşa, auditiv, nu aşa ca un răsunet de o clipă în mintea omului, ce înseamnă cuvintele Mântuitorului: «Voi sunteţi sarea pământului, voi sunteţi lumina lumii». Şi atunci am făcut un vot între mine şi Iisus Hristos şi am zis: «Doamne, dacă mă scapi din închisoarea asta cu viaţă, eu mă voi preoţi». [...]

Am început brusc predicile mele [cele *Şapte cuvinte către tineri* din Postul Mare al anului 1978 – n. Red.]. Tinerii ştiau, corpul profesoral nu era prevenit poate, Departamentul Cultelor ştia ceva, fără îndoială că Securitatea ştia. Dar, oricum, această pornire a predicilor mele a fost şocantă şi foarte puţin aşteptată şi cunoscută de cei care ne supravegheau. Şi am început prin a-mi intitula fiecare predică într-un fel special. Predicile erau tipărite, bătute la maşină şi câteva exemplare erau distribuite celor din sală, pentru că nu voiam să le rostesc liber, ca să nu mă acuze că am rostit lucruri şi îndemnuri care ar fi putut să lezeze autoritatea statului în sensul legal, nu în sensul principial.

Prima predică a avut un efect extraordinar; nu mă refer la efectul pe care l-a avut asupra tinerilor, ci la reacţia autorităţilor. A început Departamentul Cultelor, chiar şi colegii mei s-au speriat, fiindcă adevărurile pe care le rosteam acolo, fără să fi vizat în vreun fel autoritatea comunistă, vizau independenţa şi libertatea sufletului uman, al tânărului în special. În fapt, nu spuneam lucruri extraordinare. Spuneam atâta, că fiecare om este imaginea lui Dumnezeu, că această imagine ne îndreptăţeşte la cunoaştere şi cunoscând spiritul şi materia, având dreptul de a cunoaşte spiritul şi materia, ce este bine şi ce este rău, focul şi apa, noi putem decide. Decidem în libertate: nu mai eşti un şurub într-un sistem social, ci eşti un om, eşti o persoană. Făcând această decizie, tu devii un om liber. Libertatea îţi dă responsabilitate, iar responsabilitatea pentru o decizie îţi dă demnitatea christică. [...]

Când am ajuns la predica a patra, Securitatea mi-a închis uşa bisericii. Am predicat în curtea bisericii, de pe trepte. La predica a cincea, poarta Seminarului, care e înconjurat de un zid, a fost încuiată. Tinerii din afară, seminariştii, erau obligaţi să stea în dormitoare. Cei care erau aici, mi-aduc aminte, au sărit pe ferestre, iar tinerii din afară au urcat peste ziduri ca să audă cuvântul lui Dumnezeu [...].

Mi se spusese că voi fi arestat şi aşa mai departe, şi le-am spus adevărul seminariştilor: «Iată ce se întâmplă, pun în pericol un Seminar întreg. Aţi putea fi trimişi la casele voastre. Aţi putea pierde studiile. Seminarul să fie desfiinţat. Eu să fiu arestat. Poate şi voi. Ce facem?». Şi mă gândisem să încetez. Cuvântul [lor] a fost aşa: «Părinte profesor, este prea târziu să mai dăm înapoi. Mergem înainte. Dacă vă arestează, să ne aresteze şi pe noi. Dacă vă condamnă, să ne condamne şi pe noi». [...]

În final, vreau să vă mai spun câteva lucruri. Aş vrea să nu încetaţi să vă rugaţi. Aş vrea să înţelegeţi că, dacă există o protecţie care se întinde peste societatea umană sau peste ţara noastră, este puterea rugăciunii. Să nu faceţi o rugăciune de rutină. Puneţi în mişcare sufletul. Mişcaţi inima. Umpleţi-vă de fiorul rugăciunii. Sunt convins că mulţi dintre d-voastră se roagă. Şi eu m-am rugat. Şi am crezut, până am ajuns în închisoare, că ştiam să mă rog. Dar ajungând în închisoare, am văzut că nu ştiu să mă rog. Dacă nu-ţi intră sufletul în vibraţie, dacă nu te pătrunde fiorul credinţei din creştet până-n tălpi, nu eşti în rugăciune adevărată. Eşti într-o rutină. [...]

Mai ales acum le spun teologilor: învăţaţi să vă rugaţi, ca mai apoi să puteţi învăţa pe alţii. Atâta vreme cât tu nu ştii să te rogi, degeaba spui creştinilor *roagă-te*. Degeaba spui penitentului tău *roagă-te pentru păcatele tale*. Când el, preotul, va şti cum să se roage, va trimite credinciosului său fluxul puterii".

DIN DIALOGUL CU SALA

„Dumneavoastră ne-aţi vorbit de suferinţă. Poate suferinţa să înnobileze sufletul uman?[...]

Noi am fost în închisoare. Suferinţa noastră creştea cu fiecare zi, adică sistemul inventa metode de tortură care erau din ce în ce mai atroce. Chiar dacă nu ne mai torturau, dar diavolul le dădea lor cuvintele cele mai extraordinare, ca să te rănească în suflet. [...] În fiecare zi strigam la Dumnezeu: «Doamne, uşurează suferinţa». Şi în loc de răspuns, de uşurarea suferinţei, aveam o suferinţă şi mai mare. Aşa ani de zile. Şi vedeam că toţi mureau în jurul nostru şi ne gândeam că uite, ca mâine murim şi noi. Dar am ieşit afară. [...]

Într-o mânăstire protestantă din Elveţia am găsit o cărticică cu citate din diverşi autori. Şi am găsit şi un citat din Paul Claudel, care pentru mine a fost o revelaţie. Claudel spune aşa: «Dumnezeu n-a venit în lume ca să pună capăt suferinţei umane. El n-a venit în lume nici măcar să explice suferinţa. Dumnezeu a venit în lume să umple suferinţa umană de prezenţa Lui». Şi atunci am înţeles de ce Dumnezeu ne-a dat suferinţa, de ce nu ne-a uşurat-o atunci când I-o ceream. Pentru că, cu cât suferea mai mult, cu atât prezenţa Lui era mai mare în inima noastră.

S-a întâmplat în puşcărie, şi mai ales la Piteşti, ca prin suferinţă să ajungeţi la limita apostaziei?

Absolut. Însă Dumnezeu ne-a dat şi puterea de a ne întoarce la adevăr..."

---

* Datarea editorială este evident eronată. Din conferinţa părintelui rezultă limpede că a fost ţinută după apariţia la Editura Anastasia a celor *Şapte cuvinte către tineri* (1996) şi în faza de pregătire a primei ediţii Romfest desfăşurate în ţară (Bucureşti, 1998). O asemenea gafă de proporţii poate crea suspiciune asupra întregului demers... De ce or ţine unii oameni, altminteri nu lipsiţi de calităţi şi bune intenţii, să se angajeze în întreprinderi care-i depăşesc?!

Asupra Domnului nostru Iisus Hristos, diavolul a atentat de trei ori, ispitirile din Carantania fiind abia al doilea atac, şi este de trebuinţă a lua aminte la aceasta nu doar pentru că se vede aici opoziţia esenţială pe muchia căreia se derulează istoria evanghelică, ci şi pentru că, *mutatis mutandis* şi cu cuviincioasa păstrare a proporţiilor, fiecărui om îi va fi dat să aibă de înfruntat praguri de acest tip. Poate că nu oricăruia i se vor da toate acestea, dar fiecare va avea de trecut praguri al căror potenţial *scandalos* va fi cu siguranţă pe potriva tensiunilor pe care chipul şi asemănarea sa dumnezeiască le vor determina în simetria lor duhovnicească potrivnică diavolului.

Aşa cum a observat profesorul Savvas Agouridis (citat de părintele Constantin Coman în cursul său de *Noul Testament*), confruntările lui Hristos încep deîndată ce El vine în lume. Bineînţeles că Irod cel Mare vroia să-L ucidă, crezîndu-şi tronul ameninţat, şi că ideea asta i s-a putut fixa numai pentru că el aparţinea întru totul mentalităţii iudaice doritoare de un Uns lumesc, deci în mod necesar pretendent la tronul care acum era irodian.

Dar într-un alt plan se poate desluşi, în primul atac asupra lui Hristos, promptitudinea reacţiei diabolice la venirea în lume cu trupul a Fiului lui Dumnezeu. Irod cel Mare era numai nimerit a se face vas al răutăţii acesteia, avînd toate datele necesare, căci, la naşterea lui Hristos, deja îşi ucisese doi fii ce păreau să-i poată ameninţa poziţia, iar cu puţin înainte de propria moarte avea să-l ucidă şi pe cel de-al treilea. Irod Idumeul ucidea cu o uşurinţă fantastică şi era regele Iudeii. Prin urmare, avea dispoziţia necesară cît şi prilejul de ispită, gîndul eventualei uzurpări. Deşi acestea sînt simple chestiuni tehnice, ca să zicem aşa, din punctul de vedere al satanei, sînt însemnate întrucît au săpat matca răspunsului mistic al răului la naşterea Binelui. Aşa cum mai tîrziu diavolul avea să intre în Iuda Iscarioteanul, aşa a intrat şi în Irod cel Mare – un vas care îşi aştepta umplerea măsurii.

Acest atac împotriva lui Hristos nu a produs efect asupra Sa şi nici măcar nu a avut vreo apropiere de El. Aceasta tentativă de deicid a fost una oarbă. Irod părea să fie un orb care loveşte la întîmplare, fără să priceapă exact *ce* se întîmplă, *unde* şi cu atît mai puţin *de ce*. De altfel, această din urmă chestiune nici nu l-a interesat, cum nu l-au interesat nici *victimele colaterale*, pururea ignorate de diavol. Dar nu Irod însuşi este adevăratul orb ucigaş, ci acela căruia încă nu îi venise vremea şi a cărui furie a produs o crimă perfect diabolică: după Predanie, 14.000 de prunci omorîţi în mod complet inutil.

Cel de-al doilea atac a fost la venirea în lume a lui Hristos cu Duhul, căci îndată după botezarea Sa de către Ioan, venind Duhul lui Dumnezeu peste El şi apoi postind El în pustie, a fost ispitit de diavolul. Reacţia diavolului la venirea în lume cu Duhul s-a produs la fel de prompt ca şi cea de la venirea cu trupul, iar de aici se vede că în faţa unui asemenea Bine răul nu se poate stîrni decît imediat. Acum înfruntarea a fost curat duhovnicească şi textele sinoptice [1] arată superbia a ceea ce a fost o doua tentativă luciferică din întreaga creaţie.

De data asta, diavolul în persoană a avut ocazia de a se întîlni cu Dumnezeu în Persoană, în persoana Fiului, şi ar fi vrut să se măsoare cu El, aşa cum i se năzărise încă de cînd din înger devenea drac – nu o devenire întru fiinţă, iar întru nefiinţă nici atît, pentru că aşa ceva e un non-sens, ci o devenire întru *anti-Fiinţă*. Diavolul, necunoscător prin excelenţă al raţiunilor dumnezeieşti, se va fi văzut brusc faţă către Chip cu Mîntuitorul, fără să fie anunţat de aşa pomeneală.

Exerciţiul ascetic vibrează în registrul îngeresc, dar totodată şi în registrul demonic. Orice om aşezat la rugăciune devine ţintă pentru diavol – şi vai lui de n-ar fi îngerul păzitor! Asceza lui Hristos, pregătindu-Se în pustie pentru lucrarea Sa, a dat semnalul pentru ispitire. Acesta este înţelesul versetului: "Atunci Iisus a fost dus de Duhul în pustiu, ca să fie ispitit de către diavolul"(*Mt.* 4, 1). Adică, aşa cum se lămureşte în *Mt.* 4, 2-3, Duhul nu a provocat ispita, ci asceza. Abia după patruzeci de zile s-a apropiat de El ispititorul. Ispitirea nu a fost decît o contrareacţie drăcească.

În această apropiere de Dumnezeu pe latura omenităţii, dracul nu s-a ales cu nimic. A fost singurul dintre cele trei atacuri care a rămas fără victime, iar asta pentru că totul s-a petrecut pe tărîm exclusiv duhovnicesc, între un Hristos în deplinătatea teandriei lui şi un diavol, ca de obicei, mărginit.

Cel de-al treilea atac a venit după ce Hristos intrase în Ierusalim, intrînd de data aceasta nu oricum, ci ca Fiu al lui David recunoscut de mulţimea care Îi striga "Osana!". Şi după ce alungase vînzătorii din templu, sub cuvînt că prefăcuseră casa Sa de rugăciune în peşteră de tîlhari. Şi, în sfîrşit, după ce vestise în repetate rînduri împărăţia lui Dumnezeu.

Desigur că arhiereii şi cărturarii înţeleseseră că Iisus vorbea despre ei dojenindu-i şi bineînţeles că ei îşi cunoşteau o serie de păcate, pe care probabil că şi le scuzau loruşi cu argumente de felul frăţiei care te ajută să treci puntea sau al unei pseudo-modernităţi care te obligă. Erau învechiţi în rele, nicidecum întru Lege, şi poate sinceri în solida lor nedreptate. Motivele lor de a-L ucide pe Hristos erau, la urma urmei, meschine şi derizorii pe lîngă ale satanei, iar motivul hulei – un simplu pretext. Ei nu pricepuseră, aşa cum diavolul constatase fără rest, că Îl aveu în faţă pe Dumnezeu.

Numai diavolul a realizat punerea în operă a deciziei arhiereilor, cărturarilor şi bătrînilor, pentru că numai el a înţeles că, dacă nu face ceva, împărăţia lui Dumnezeu, alta decît cea exclusiv iudaică şi istorică, are să îşi facă loc pe dată în inima omului. Şi proba indubitabilă că asta era cu putinţă a fost lumina de pe muntele Taborului, pe care, deşi nu o văzuse, dracul o contabilizase.

De data aceasta, el s-a arătat priceput. Şi a izbutit (vom vedea mai apoi care a fost rezultatul calitativ al izbînzii sale) numai întrucît a făcut totul pe dos, consecvent cu structura sa ontologică, de ceva invers şi degrabă distructiv. Nu a deturnat vreun Irod, ci chiar un apostol. Nu a exercitat violenţe, ci a dat o sărutare. Şi de aici încolo lucrurile au mers surprinzător de uşor cu o mulţime care, după ce Îi strigase lui Hristos: "Osana Fiului lui David!", acum cerea pătimaş: "Sîngele Lui asupra noastră şi asupra copiilor noştri!", şi cu un Pilat mai interesat de stabilitatea politico-administrativă decît de intuiţiile sentimentale ale soţiei ori de viaţa unui iudeu nevinovat.

Acest atac ultim a izbutit în sensul că Hristos, Fiul întrupat al lui Dumnezeu, a fost răstignit şi a murit pe Cruce. Aici încape o întreagă teologie sau, mai bine zis, întreaga teologie, însă, în ce priveşte încercările diavolului asupra lui Hristos şi asupra oamenilor, vom vedea că, de data aceasta, înşelătorul s-a înşelat singur. Hristos a înviat după trei zile. Curăţirea templului solomonic fusese doar avanpremiera restaurării Templului ucis.

Dimensiunea înşelăciunii pe care diavolul şi-a produs-o este corespunzătoare prefacerii întru Hristos. Satana n-a obţinut nici un beneficiu de pe urma uciderii Trupului Mesiei, ba din contră, căci Trupul a înviat, Hristos S-a înălţat şi prin asta a pus la îndemîna viitoarelor potenţiale victime ale înşelătorului cele mai formidabile arme ce s-ar fi putut închipui: Euharistia, Harul şi Biserica. Iar Biserica nu în înţeles de persoană juridică [2], ci în înţelesul mistic în care, după cuvîntul părintelui Stăniloae, Biserica este Însuşi "Hristos cel unit după firea dumnezeiască cu Tatăl şi cu Duhul, iar după firea omenească cu noi" [3].

Deci înşelătorul se înşeală. S-a înşelat la răstignire nu în sensul parţial de a nu-i fi izbutit o încercare, ci de a fi reuşit să provoace pentru sine o mare şi ireversibilă schimbare a situaţiei, într-un sens invers decît cel urmărit. Aceasta ridică problema relativei autonomii a diavolului sau, mai exact, a mărginirii puterii sale.

De aici va începe o lungă serie de spectaculoase eşecuri demonice în istorie, care sînt, în general, legate de atentate la vieţuirea sfinţilor, consacrată paterical sau nu, eşecuri care, în ce ne priveşte pe noi, românii, nădăjduim că nu se vor fi terminat cu isprava lui Ivan Turbincă.

Însemnătatea unor astfel de momente este, uneori, greu decelabilă şi nu semnele exterioare le indică, ci miza mistică. Cel mai celebru produs al acestui tip de confruntare, şi care a venit extrem de repede, avea să fie livrat, în modul cel mai imperial şi roman cu putinţă, de *Rescriptul lui Traian*. În rezumat, deşi împăratul era adversarul aplicării oricăror pedepse fără stabilirea vinovăţiei şi fără existenţa unei norme juridice corespunzătoare, atitudine exprimată chiar în *Rescript*, el dispune prin acest act normativ aplicabil în Bitinia şi Pont, surprinzător pentru unii, să fie eliberaţi de îndată creştinii care fac o simplă declaraţie de renunţare la credinţa lor, iar ceilalţi să fie torturaţi pentru a o face şi, în caz că, suferind chinurile, refuză, atunci să fie ucişi, chiar dacă nu li s-ar fi dovedit vreo vină. Or, nu poate să fie surprinzător că Traian, împăratul legalist şi raţional, şi-a abandonat principiile, chiar dacă, în afară de faptul că nu se mai prea vindeau cărnurile de la jertfe, activitatea creştinilor nu era pusă în legătură cu nimic interesant pentru statul roman. Căci nu dreptul roman reglementa contenciosul acesta. Acolo era o luptă duhovnicească în care un cuvînt apostatic sau gestul de a arunca tămîie pe jertfelnicul zeilor ar fi fost destul pentru a da satisfacţie satanei. Altminteri, pentru deplina vină a mărturisirii lui Hristos, trupul era ucis. *Reservatio mentalis* nu se inventase, întrucît creştinii ştiau bine de cine să se ferească.

Vedem astfel că orice tendinţă semnificativă spre îndreptare, asceză sau simplă aşezare întru bine pricinuieşte, mai devreme ori mai tîrziu, o contrareacţie mistică ce se poate concretiza sub varii înfăţişări. Din pricina nevederii lui Dumnezeu, diavolul nu poate anticipa binele, astfel că el lucrează doar prin contracararea binelui deja făptuit ori care, hotărît cu evidenţă, urmează a fi făptuit. În absenţa binelui, răul îşi este suficient sieşi şi există prin însăşi această absenţă. Căci răul înseamnă absenţa binelui, în vreme ce binele nu înseamnă absenţa răului.

Încercarea poate fi subtilă sau brută, paşnică ori violentă. Ea vine prin oameni care pot fi din exterior sau din interior, vrăjmaşi ori casnici. Sau vine de la lumea căzută. Sau vine din sinea celui încercat. Lucrarea diavolului este legată de cel puţin un om şi are întotdeauna o rînduială. Iar cel ce se va strădui cu dragoste şi cu credinţă, va putea să nădăjduiască, întru curăţia inimii sale, că cele ce sînt cu neputinţă la oameni, sînt cu putinţă la Dumnezeu.

Lucian D. POPESCU

[1] *Mt.* 4, 1-11; *Mc.* 1, 13; *Lc.* 4, 1-13.

[2] Este interesant că în dreptul românesc, urmînd nişte linii de gîndire a teoriei generale a dreptului romano-german ilustrată în secolul al XIX-lea de Rudolf von Ihering, *persoana juridică* mai era numită, pînă la instaurarea statului socialist, şi *persoană moralicească*, desemnînd acelaşi concept, dar avînd, evident, o altă concepţie. Persoana juridică de tip bisericesc este cea mai aproape de concepţia salutară a *persoanei moraliceşti*, însă Biserica al cărei cap este Hristos are un alt înţeles.

[3] Pr. prof. dr. acad. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, EIBMBOR, Bucureşti, 1997, p. 138.

"FILIOQUE" ȘI IMPLICAREA SA ÎN CURSUL ISTORIEI

Radu Mărculescu

Din toate formulările de credință dezbătute de sinoade, fie locale, fie ecumenice, nici una nu a avut în istoria universală a Bisericii consecințe atât de adânci, de nefaste și de imprevizibile, ca învățătura despre purcederea Sfântului Duh. Este această purcedere numai de la Tatăl, sau și de la Fiul? Aceasta este întrebarea care a despicat în două cerul spiritualității creștine; căci, în fond, proclamarea unilaterală ca dogmă de către Apuseni a purcederii Sfântului Duh și de la Fiul (Filioque) a fost aceea care a provocat Marea Schismă din 1054, celelalte puncte de divergență fiind doar consecințe ale acestuia (1). Și se pare că lanțul urmărilor nu s-a oprit aici. Anticipând concluziile noastre – pe care le vom argumenta pe parcurs –, vom afirma de la bun început că pe plan teologic și filosofic "filioque" va deschide dogmei Sfintei Treimi un curs involutiv de despersonalizare și abstractizare, făcând treptat din Dumnezeul personal al creștinismului o noțiune filosofică, vagă și derutantă, care în final va sombra chiar în ateism; iar pe plan ecclesiologic-confesional, va figura în filigran, ca un resort secret, pe fundalul tuturor secesiunilor care s-au petrecut în Apus: ruperea din catolicism a protestantismului și din acesta, a tuturor sectelor (atât de proliferante până astăzi). Evaluarea mobilelor – și vizibile, și invizibile – care au generat și propulsat această doctrină, interesele pe care le-a slujit pe rând și consecințele ei pe planuri diferite în istoria lumii, altfel spus, miza reală a acestei neverosimil de înverșunate confruntări în jurul unui singur cuvânt, iată obiectul meditației de față.

I

Pentru început vom încerca să alcătuim acestei idei o schiță istorică, punctând împrejurările în care a apărut în viața Bisericii și cum a evoluat ea în cursul vremurilor. "Filioque" își are originea în *Tratatul despre Sfânta Treime* al Fericitului Augustin, compus între anii 400-406. Nu este singura învățătură controversată a acestui mare geniu. Doctrina lui despre suficiența grației divine în actul mântuirii, ca și cea despre predestinație au dat mult de furcă Bisericii și își continuă și astăzi cariera în teologia protestantă. Nu mult după elaborarea sa, "filioque" își va face debutul în Spania, fiind acceptat ca armă de contra-propagandă împotriva arianismului vizigoților la sinoadele locale de la Toledo (nr. 1, la anul 477, și nr. 2, la anul 589, când s-a produs și abjurarea regelui vizigot Recaredo de la erezia ariană) **(2)**. Se știe că arianismul cobora pe Fiul la statutul de ființă creată ("A fost un timp când Fiul nu a existat"), iar "filioque" nu numai că afirma egalitatea Fiului cu Tatăl, dar, ca să-I sporească și mai mult prestigiul, mai făcea din El încă o sursă de purcedere a Duhului, ceea ce punea Sfântul Duh într-o poziție de inferioritate față de Fiul. Astfel, prin ridicarea exagerată a Fiului în detrimentul Duhului, o erezie (arianismul) era combătută cu o alta (filioquismul).

Dar cariera în Apus a lui "filioque" avea să primească și alte conotații, îndeosebi politice. Mai întâi de toate regii franci – iar, după crearea Imperiului Roman de Apus (anul 800), împărații carolingieni și mai târziu cei germanici – vor impune bisericilor din țările de sub sceptrul lor acest adaos la crez. Cum se explică acest deosebit interes al lor pentru "filioque"? Mai întâi trebuie să ținem seama de faptul că majoritatea popoarelor germanice primiseră creștinismul sub forma arianismului, iar, pentru combaterea acestei erezii, misionarii franci care își îndeplineau misiunea în lumea germanică făceau uz de acest instrument teologic, pe care îl considerau ei foarte eficient. Dar mai era un mobil – ce-i drept, obscur și nefățiș – care excita interesul lor pentru "filioque": acela de a-l folosi ca pe o pană spre adâncirea fisurilor dintre cele două Biserici, de Răsărit și de Apus, până la completa lor separare. Numai așa proaspătul Imperiu de Apus – proclamat la insistența lui Carol cel Mare – ar fi putut căpăta legitimitate. Într-un singur univers creștin, păstorit de o singură Biserică, nu-și avea locul decât un singur Imperiu, cel bizantin, unicul legitim, față de care oricare alte pretenții de imperialitate universală apăreau ca impostură și uzurpare. Această explicație a fost avansată în timpurile noastre de cunoscutul teolog ortodox de origine franceză Olivier Clément **(3)**, opinie pe care o socotim pe deplin îndreptățită, mai ales dacă ținem seama că "filioque" nu a fost singura ingerință a carolingienilor în treburile Bisericii. Cărțile caroline, Conciliul de la Frankfurt (794) și cel de la Paris (825) respinseseră cu o brutalitate jignitoare hotărârile celui de-al șaptelea Sinod Ecumenic de la Niceea (787) cu privire la cultul icoanelor și arta sacră – măcar că papii acelor vremuri, Adrian I și Eugeniu II, le acceptaseră inițial, ca mai apoi, sub presiunea împăraților și clericilor franci, să se dezică de ele –, ceea ce arăta clar alergia francilor față de Bizanț. Cât privește inserțiunea rapidă a lui "filioque" în *credo*-ul din Imperiul franc, această inovație a fost inițial primită cu reticiență chiar și de unii papi, care, deși îl practicau în intimitate, ezitau să-l proclame ca dogmă. Astfel, când Conciliul de la Aachen (809) îl introduce în crezul Bisericii Francilor, Papa Leon III se opune categoric acestei inovații. Chiar mai mult, pentru a da protestului său o pondere și mai mare, pune să se sape în plăcuțe de argint crezul niceo-constantinopolitan, *fără "filioque"* și să se așeze în Biserica Sf. Petru din Roma. Abia în 1014, la cererea împăratului german Henric II și prin decizia Papei Benedict al VIII-lea, "filioque" fu rostit pentru prima dată în *credo*-ul din Roma, acest eveniment fiind considerat ca începutul adevărat al schismei.

Cât privește Biserica Răsăritului, ea a ignorat cu desăvârșire foarte multă vreme existența acestui "filioque" și tot ce se petrecea cu el în Apus. La această lipsă de informare au contribuit, în afară de izolarea geografică a acestor două părți de lume creștină, între care se interpuseseră cuceririle islamice, și ignorarea reciprocă nu numai a limbilor, ci și a literaturilor teologice respective, dar mai ales și o stare tensională datorată câtorva deosebiri de practici cultuale și a unei constante presiuni hegemonice a Bisericii Romei asupra Bisericilor Răsăritului. O primă luare de cunoștință a acestei doctrine le-a fost prilejuită răsăritenilor de epistola sinodală a Papei Martin I (649), combătută cu moderație și tact de tovarășul său de destin în lupta cu monotelismul, Sf. Maxim Mărturisitorul. Însă prima ciocnire efectivă cu ea au avut-o când s-au confruntat în Bulgaria cu misionarii franci, care, pentru a-și recupera credincioșii bulgari recent trecuți sub jurisdicția Constantinopolului, făceau uz, printre alte mijloace propagandistice, și de "filioque". Acest lucru l-a determinat pe Patriarhul Fotie al Constantinopolului să ia atitudine și să adreseze celorlalți patriarhi răsăriteni cunoscuta sa enciclică (866) în care, abordând cu profunzimea care îi este proprie problema filioquistă, îi sesizează dimensiunile negative în termeni care își păstrează și astăzi valabilitatea. După aceea, tot la inițiativa lui Fotie, această teză intră în dezbaterea Sinodului de la Constantinopol (879-880). Sinodul condamnă doctrina filioquistă și anatemizează pe viitor orice încercare de a mai adăuga ceva la Simbolul credinței. La acest Sinod au luat parte și delegații Papei Ioan VIII, care au semnat protocoalele respective. Papa a fost inițial de acord cu hotărârile sinodale, ca mai târziu să le dezavueze din motive politice, a căror miză era Biserica Bulgară: de ce jurisdicție să țină, romană sau constantinopolitană? În sfârșit, în 1054, când s-a consumat actul final al schismei, tot "filioque" a figurat în capul locului, atât în actul de excomunicare depus de Cardinalul Humbert pe altarul Sfintei Sofii, cât și în anatemizarea citită de Patriarhul Mihail Cerularie în aceeași catedrală.

De la actul schismei (1054) până la căderea Constantinopolului (1453) s-au făcut multe încercări de unire a celor două Biserici la solicitarea împăraților bizantini, în speranța de a dobândi astfel ajutorul militar al Apusului pentru stăvilirea înaintării otomane. Însă interesele aproape exclusiv politice care impulsionau aceste demersuri au întunecat dialogul teologic, al cărui punct fierbinte a fost tot "filioque", astfel că așa-zisele "uniri", dintre care unele în pragul finalizării (Conciliul de la Lyon, 1424, și cel de la Florența-Ferrara, 1439), au eșuat, fiind repudiate de poporul drept-măritor de pe întreaga arie a Ortodoxiei. Câteva secole mai târziu, când ortodocșii ucraineni mai întâi, apoi și românii transilvăneni (1699) au fost supuși de către catolicismul habsburgic la acea absorbție forțată care s-a numit "Unirea cu Roma", în protocoalele semnate *ad-hoc*, la locul său de cinste a figurat și "filioque". În secolul trecut, Mișcarea Ecumenică, punând problema refacerii tuturor Bisericilor, a făcut începutul cu apropierea dintre Biserica Ortodoxă și cea Romano-Catolică. Astfel, în ziua de 7 decembrie 1965, în Biserica Sf. Petru din Roma și în Biserica Sf. Sofia din Constantinopol, s-au ridicat în același timp de către Papa Paul al VI-lea și de către Patriarhul Athenagora atât excomunicarea cât și anatemizarea aruncate în iulie 1054.

În acest fel, cele două Biserici reveneau la raporturile de dinaintea anului 1054 și nu se mai socoteau schismatice, iar divergențele dintre ele nu se mai socoteau "erezii", ci "diversități de opinie în unitatea credinței". A fost un prim pas spre unificare, dar – din nefericire – un al doilea nu i-a mai urmat. Totuși pontificatul lui Ioan Paul al II-lea, mai elastic decât cele precedente, a permis ca "filioque" să nu mai apară în crezul din liturghiile greco-catolice. Să nu fim însă euforici! Această concesie a fost făcută doar ca un act de bunăvoință, căci "filioque" rămâne pe mai departe în crezul oficial al Bisericii Romei, el fiind înfipt adânc în spiritualitatea ei și constituind baza întregului său sistem filosofic-teologic și instituțional **(4)**.

II

Acum, la capătul unui atât de zbuciumat periplu ideatic, a venit momentul să ne întrebăm: cum se explică acest imens scandal în jurul unui singur cuvânt? Ca să răspundem, va trebui să pornim de la o analiză a dogmei Sfintei Treimi.

☛

1. Vladimir Lossky, *Essai sur la Théologie Mystique de l'Eglise d'Orient*, Paris, Aubier, 1944 , p. 55.
2. Mircea Eliade, *Histoire des croyances et des idées religieuses*, Paris, Payot, 1987, vol. 3, p. 224.
3. Oliver Clément, *L'essor du christianisme oriental*, p. 14; *apud* M. Eliade, *op.cit.*, p. 225.
4. Léonide Ouspensky, *Vers l'unité?*, Paris, 1987, p. 35.

Tradiția Bisericii ne învață că Dumnezeu este unul ca ființă și întreit ca persoană (Tatăl, Fiul și Sfântul Duh). Fiecare din cele trei persoane conține în ea natura una, dumnezeiască, dar într-un fel care îi este fiecăruia propriu: *nenaștere* – sau *paternitate* – pentru Tatăl, *naștere* – sau *filiațiune* – pentru Fiul și *purcedere* pentru Sfântul Duh. Aceste *caractere personale*, sau "relații de origine", cum mai sunt numite, deosebesc pe fiecare de ceilalți doi și în același timp evocă și legătura inseparabilă care îi unește pe toți trei laolaltă: *Tatăl*, din Care se naște *Fiul* și purcede *Duhul Sfânt*, este în acest fel *izvorul unic al divinității* (5) și *principiul unității în treime*. Așadar, *principiul unității naturii dumnezeiești* și *principiul distincției între persoane* sunt cei doi poli ai dogmei trinitare, între care trebuie să se păstreze un permanent echilibru. Însă când în această dogmă se introduce ideea purcederii Sfântului Duh *și* de la Fiul, acest echilibru trinitar se răstoarnă, accentul căzând de acum încolo pe principiul unității de natură în detrimentul principiului distincției între persoane. Caracterele personale (paternitate, filiațiune, purcedere) se resorb acum în natura sau esența dumnezeiască una, iar Duhul Sfânt devine – cum spun teologii apuseni – "legătura, relația de dragoste între Tatăl și Fiul". În felul acesta, Duhul Sfânt își pierde statutul de *persoană* și capătă pe cel de *relație*.

Cu aceasta în dogma Sfintei Treimi (în varianta apuseană) s-a făcut începutul unui proces de despersonalizare care va face din ea un obiect de speculație rațională, transformând-o treptat dintr-o treime de persoane într-o noțiune abstractă de dumnezeire. Dumnezeul personal al lui Avraam, Isaac și Iacov va fi transformat pe rând în Dumnezeul platonic al ideii de Bine, Adevăr, Frumos (*Kalokagathon*), în Dumnezeul aristotelic al Cauzei Inițiale, Mobilul Imobil și așa mai departe. Această operație o vor începe scolasticii, în frunte cu Toma de Aquino (care se va servi de trusa de categorii a lui Aristotel), și o vor desăvârși filosofii. De asemenei, de unde existența unui Dumnezeu personal era în sine o evidență rezultată din contactul real cu El prin Sfintele Taine, sau prin trăirea mistică în El, dimpotrivă, existența unui Dumnezeu rațional trebuie dovedită pe cale rațională, prin argumente (ontologic, cosmologic, teleologic, moral etc.). Lucrul acesta nu este ferit de o anumită primejdie, căci dacă se acceptă posibilitatea dovedirii existenței lui Dumnezeu pe cale rațională, trebuie să se accepte și posibilitatea refutației acesteia pe aceeași cale, ceea ce poate duce în final la negarea existenței lui Dumnezeu, adică la un ateism declarat (6). Aici s-a și ajuns până la urmă, când Dumnezeu a scăpat din mâinile teologilor spre a încăpea în cele ale filosofilor. Cel puțin primii delimitau în realitatea divină zona abordabilă prin rațiune de zona abordabilă numai prin credință, salvând prin acest apofatism ceva din absolutul divinității, care este incomprehensibil. Cu filosofii însă nu știi niciodată la ce te poți aștepta. Astfel, Descartes, prin raționalismul lui integral, a desființat acea zonă din divin abordabilă numai prin credință, afirmând că existența lui Dumnezeu se poate dovedi și fără credință, numai prin rațiune. Leibniz L-a așezat pe Dumnezeu în vârful piramidei lui de monade, declarându-L Monada Supremă. Spinoza L-a răspândit în tot universul, ca să fie pretutindeni și nicăieri. Deiștii I-au permis să creeze lumea, dar I-au interzis să Se amestece în treburile ei. Kant I-a îngăduit să existe, dar numai ca garant al legii morale, așezând astfel teodiceea în coada eticii. Hegel L-a declarat "Spiritul Absolut", trecându-L prin treptele dialecticii lui – teză, antiteză, sinteză – ca să moară, să învie și să ia cunoștiința de Sine, făcându-Se natură și lume. Feuerbach I-a contestat pur și simplu existența, iar Marx, după ce și-a însușit de la Hegel dialectica și a întors-o de pe fața idealistă pe dosul materialist, L-a înlocuit cu *materia*, căreia i-a atribuit calități demiurgice. Și, în sfârșit, ultima surpriză: Nietzsche proclamă "moartea lui Dumnezeu"; *Gott ist tot* – strigă el pe la toate răspântiile. Într-adevăr, așa este. Dumnezeu a murit. Dar care Dumnezeu? Dumnezeul cel Viu, Dumnezeul lui Avraam, Isaac și Iacov, Cel ce a grăit în tunete pe Muntele Horebului și al Sinaiului, sau la apa Iordanului, Cel ce a strălucit pe Muntele Taborului și a sfărâmat Porțile Iadului, Cel ce s-a lăsat în limbi de foc pe creștetele Apostolilor? Nu, nu Acesta a murit, ci Dumnezeul filosofilor, dacă acesta va fi trăit vreodată. Căci ce credincios a putut să-și întindă a implorare mâinile, ori să îngenuncheze în fața unei abstracțiuni? Cine s-a închinat vreodată la "substanță", la "esență", la "ființa supremă", la "cauza primă", la "scopul final"?

Și acum se nasc două întrebări. Prima: în acest proces involutiv al ideii de Dumnezeu până la descompunerea ei în nihilismul ateu, este "filioque" singurul vinovat? Greu de răspuns. Occidentul, în cursul istoriei lui, a acumulat multe carențe, care, în final, au ajuns la scadență. Moștenirea antichității păgâne (Platon, Aristotel, Plotin etc.) mereu a dat târcoale gândirii teologice, dar ele n-ar fi putut pătrunde în chiar interiorul dogmelor, dacă nu ar fi găsit o portiță deschisă în chiar dogma trinitară, prin "filioque". Și creștinismul răsăritean a fost continuu ispitit de filosofia antică, dar aceasta nu a reușit niciodată să se insinueze în viața intimă a dogmelor, deoarece Ortodoxia, prin respingerea categorică a distorsiunii filioquiste, și-a apărat dogma trinitară de despersonalizare și abstractizare, blocând accesul raționalismului, idealismului, materialismului și ateismului în spațiul ei. Chiar dacă aceste curente mult mai târziu au bântuit și prin părțile noastre, ele din Occident au provenit, și anume din descompunerea ideilor teologice.

A doua întrebare: despersonalizarea și abstractizarea dogmei trinitare nu a dus ea în Occident la o pierdere a contactului personal între om și Dumnezeu? Nu, nicidecum. Chiar dacă persoana Sfântului Duh se dizolvă în noțiunea de "relație", iar Tatăl intră în norul metafizic al "esenței", sau "substanței", rămâne Fiul cu realitatea Lui divină și umană, cu existența Lui în istorie, cu patimile și rănile Lui, cu cultul suferinței Lui (chiar cu unele exagerări, cum ar fi "Cultul inimii lui Iisus"). Care asigură relația personală între om și Dumnezeu. Aceasta ar fi ancora lor de mântuire – cum observă Vladimir Lossky (7). Totuși, în condițiile doctrinare ale Apusului demersul personal al omului către Dumnezeu se adresează exclusiv Fiului, divino-umanității Lui întrupate și pătimitoare, iar nu Sfintei Treimi în plenitudinea Slavei Sale transfiguratoare, așa cum ar fi calea împărătească a trăirii mistice în Tradiția originară a Bisericii.

III

Consecințele teologico-filosofice sus-amintite nu sunt singurele urmări negative ale lui "filioque". Lor vin să li se adauge, după cum am anticipat la început, și altele de ordin ecclesiologic-confesional. Ca să urmărim și acest proces, va fi mai întâi necesară o abordare a ceea ce se numește "iconomia Duhului Sfânt", adică a felurilor în care intervine El în viața Bisericii și a aspectelor sub care Se înfățișează în această lucrare a Lui. În acest scop, să încercăm a-L căuta în apelativele prin care este invocat în cadrul tradițiilor vetero-novo-testamentare și ale predaniei Sfinților Părinți.

Cele mai întâlnite apelative sunt "Împărate Ceresc", "Mângâietorule", "Duhul Adevărului", iar în Crez: "Care a grăit prin prooroci". Să ne oprim deocamdată la aceste două din urmă. "Duhul Adevărului", în sens mai restrâns, este Cel ce conferă Bisericii în *integritatea ei* capacitatea de *a deosebi adevărul de eroare*. Consensul Bisericii întrunit asupra unei învățături de credință este criteriul adevărului ei, căci acolo unde se realizează consensul întregii Biserici, acolo este prezent și Duhul Sfânt, Duhul Adevărului. Duhul Profeției ("Care a grăit prin prooroci") este Cel Care citește prezentul în lumina Veacului de Apoi. El denunță toate abaterile de la normalitatea credinței și a viețuirii în Dumnezeu. În acest sens, profetismul a jucat un rol considerabil în lumea Vechiului Testament, întemeind o instituție similară și paralelă sacerdoțiului, căruia nu i-a fost niciodată subordonat și pe care l-a denunțat ori de câte ori a fost cazul. Proorocii admonestau poporul pentru idolatrie și depravare, pe regi pentru crimele și desfrâul lor (Ilie pe Oseea, Natan pe David, Ioan pe Irod), pe arhierei, pe preoți, pe cărturari și farisei pentru corupție și ipocrizie. Deseori plăteau cu capul îndrăzneala lor (Zaharia și Ioan), care se întemeia pe convingerea că nu ei, ci Duhul grăiește prin gura lor. În creștinismul primar, cum ne este înfățișat în *Faptele Apostolilor* și în epistolele pauline, întâlnim sumedenie de prezențe ale Duhului Profeției. În creștinismul răsăritean funcția aceasta a revenit mai cu precădere monahismului, adică acelora care și-au păstrat independența față de bunurile lumești prin totala renunțare la ele, dar n-a ocolit nici pe ierarhi, nici pe clerici și nici pe laici, fiind prezent la toate nivelele Bisericii, dar nelăsându-se monopolizat de nici unul din ele. În contextul profetismului, trebuie să menționăm și pe acei "nebuni în Hristos" care, sub imperiul duhului profetic, prin comportări nonconformiste și prin exprimări paradoxale, denunțau curajos nedreptățile veacului și greșelile din sânul Bisericii. În acest sens, spiritul profetic, așa cum s-a manifestat el în lumea Vechiului și Noului Testament, cum și în viața ulterioară a creștinismului primar și apoi răsăritean, poate fi denumit – și a și fost – "spiritul critic" în Biserică.

Cum stau însă lucrurile în Apus cu aceste daruri ale Sfântului Duh (Duhul Adevărului și Duhul Profeției, respectiv "spiritul critic")? În ce măsură distorsiunea filioquistă a purcederii Duhului Sfânt a perturbat exercitarea normală a acestor daruri în viața acestei Biserici? După cum știm, în comparație cu Ortodoxia și Protestantismul, Catolicismul, "marcat de geniul dreptului roman", deprins cu o gândire clară, logică, formală și cu un sistem bine construit de noțiuni" (8), dar mai ales solid ancorată într-o bine articulată ordine instituțională, reprezintă forma de creștinism cea mai organizată, cea mai ordonată, cea mai centralizată și cea mai autoritară. În fruntea sa se află episcopul Romei, care, în calitate de "succesor al Sf. Petru, întâiul dintre apostoli", este socotit Vicarul pe pământ al Fiului din cer. Cum însă prin "filioque" echilibrul trinitar este răsturnat, Duhul devenind subordonat Fiului, micșorarea Sfântului Duh în sânul Treimii se traduce în iconomia Sa prin faptul că acele atribute esențiale ale Bisericii, care sunt realizate prin Sfântul Duh (unitatea, sfințenia și universalitatea) se plasează în mâinile Vicarului lui Hristos. "Papa este cel îndreptățit să le ducă la împlinire" (9). La fel și toate celelalte atribute ale Lui, Duhul adevărului, al profeției (spiritul critic), al libertății mai ales, sunt concentrate tot în mâinile papei. Deținător în exclusivitate al spiritului adevărului, orice învățătură de credință proclamată oficial de el este adevăr de necontestat și devine dogmă. Iată dar dogma "infabilității papale" ascunsă în miezul lui "filioque", cu un mileniu și jumătate înainte de proclamarea ei oficială, la Vatican I (1870)! În ceea ce privește darul profeției (spiritul critic), lucrurile iau o întorsătură și mai dramatică. Dacă instituția papală este deținătoarea în exclusivitate a acestui dar, înseamnă că orice critică ce s-ar voi adusă vieții Bisericii nu s-ar putea exprima decât pe canalul pontifical, papa devenind astfel *singurul* critic autorizat în Biserică. Dar dacă papa n-ar putea vedea răul acolo unde este el denunțat, ce s-ar întâmpla atunci? Răspunsul este simplu și dramatic: sub presiunea contradicțiilor interioare, orice sistem bazat pe structuri rigide detonează. Este exact ce s-a întâmplat la 1517, când Luther și-a afișat cele 95 de teze împotriva practicii corupte a indulgențelor. Câțiva ani mai târziu, Biserica Apusului, așa cum se rupsese în urmă cu aproape o jumătate de mileniu de Biserica primară, va fi la rândul ei și ea ruptă în două: în catolicism și protestantism. Iar acesta din urmă, cuprins de febră secesionistă, va ajunge, printr-o neîntreruptă sciziune, la o puzderie de secte

(continuare în pag. 12)

5. Vl. Lossky, *op. cit.*, pp. 53-54.
6. Christos Yannaras, *De l'absence et de l'inconnaissance de Dieu*, Paris, Cerf, 1971, p. 45.

7. Vl. Lossky, *op. cit.*, p. 63.

8. Paul Evdokimov, *L'Orthodoxie*, Neuchâtel (Suisse), 1965.
9. L. Ouspensky, *op. cit.*, p. 13.

"FILIOQUE" ŞI IMPLICAREA SA ÎN CURSUL ISTORIEI

(urmare din pag. 11)

(neoprotestantismul). O funcţionare corectă – nedenaturată de distorsiunea filioquistă – a resorturilor Sfântului Duh ar fi evitat această secesiune în lanţ. Şi în Ortodoxie vor fi fost momente de criză, dar ele au fost depăşite prin dialog sinodal şi prin libertatea Duhului de-a circula prin tot spaţiul ei ecclesial, fără să fie reţinut sau confiscat de nici una din treptele ierarhiei sale. "Părutu-I-s-a Duhului Sfânt şi nouă": iată formula corectă care în momente de criză dezamorsează conflictul şi duce la consens. De aceea Ortodoxia nu a avut nici Reformă, nici Contra-Reformă, iar neînsemnatele secte care bântuie în spaţiul nostru provin din Occident, din descompunerea unei părţi a protestantismului şi proliferarea haotică de secte. Cele câteva erezii din aria Bisericii Ruse (strigolnicii, staroveţii, rascolnicii, inochentiştii, filipovenii etc.) au fost şi sunt incidente locale, nesemnificative pentru ansamblul Ortodoxiei.

Reflectare pe pământ a dogmei Sfintei Treimi, Biserica este în acelaşi timp şi trupul lui Hristos şi plenitudinea Sfântului Duh (care umple totul în toate). De aci rezultă că viaţa Bisericii trebuie să fie o împletire între iconomia Fiului şi iconomia Duhului Sfânt, între hristologie şi pneumatologie. Normalitatea vieţii în Biserică depinde de acest echilibru. În Biserica Romei, definirea Întâiului său Stătător ca Vicar al lui Hristos a pus o pedală hristologiei şi o surdină pneumatologiei, întărind astfel *ordinea*, *autoritatea* şi *disciplina* (uneori obţinute prin constrângere sau oprimare – vezi Inchiziţia!), în detrimentul *libertăţii*. Iată dar de ce, când acest sistem ecclesial autoritar şi rigid s-a frânt sub acţiunea tensiunilor acumulate în timp, îndelunga compresiune la care a fost supus Duhul şi harismele Lui (libertatea, profetismul şi celelalte) a provocat o detentă în sens contrar, conducând treptat în unele confesiuni neoprotestante la o exacerbare a iconomiei Duhului în detrimentul iconomiei Fiului (de exemplu la Penticostali, la Quakeri etc.). Acest fapt nu trebuie să ne surprindă. Niciodată, pornind de la o extremă, nu se ajunge la poziţia corectă fără să se treacă şi pe la cealaltă extremă.

IV

La capătul acestui excurs, nu putem evita constatarea că în existenţa sa de un mileniu şi jumătate "filioque" nu a adus nici o fericire Bisericii care l-a elaborat. Depersonalizarea şi abstractizarea dogmei Sfintei Treimi, involuţia noţiunii de Dumnezeu pe panta raţionalismului până la ateism şi nihilism, iar pe de altă parte un permanent patos scizionar care rupe Apusul de Biserica Universală, ca şi acesta, la rândul lui, să se sfâşie între catolicism, protestantism şi puzderia de secte "al căror număr e legiune" – iată tristul bilanţ al lui "filioque"! Dar nici nu putea să fie altul, deoarece, în esenţa lui ultimă, "filioque" nu este altceva decât o distorsiune a raportului dintre autoritate şi libertate (mascată, desigur, sub falduri teologice). Din pricina lui "filioque", ceea ce în Biserica primară era un echilibru între două constante complementare devine o confruntare dialectică în continuă mişcare între două contrarii, ducând astfel *de la autoritatea devenită excesivă la libertatea care devine anarhică* şi apoi, cum este de aşteptat, *de la anarhie, iarăşi la autoritatea împinsă până la tiranie*, şi aşa mai dreptate. Să nu uităm că protestantismul şi neoprotestantismul, deşi au aruncat peste bord atâtea dogme şi principii de bază ale creştinismului, totuşi au păstrat în Simbolul de credinţă pe "filioque"! Să nu ne mai mirăm atunci că mişcări religioase apărute ca un protest împotriva opresiunii devin la rândul lor opresive şi intolerante! (Cu ce se deosebeau arderile pe rug şi spânzurătorile ordonate de Calvin la Geneva de autodafeurile Inchiziţiei catolice împotriva cărora se ridicase acest reformator?).

Purtând în miezul lui germenele sciziunii, "filioque" imprimă creştinismului occidental o continuă mişcare secesionistă, care tinde să-l ducă la o fărâmiţare individualistă şi la o dizolvare în elementele profane – desacralizate – ale lumii.

Ajunşi la acest punct al meditaţie noastre, nu putem ocoli întrebarea: Dacă începutul, ca şi continuarea acestor sfâşieri îi revin lui "filioque", abolirea acestuia nu ar putea readuce unitatea de credinţă şi împăcarea Bisericilor? Orice răspuns bazat numai pe logica formală ar fi şi simplist, şi iresponsabil. În fapt, lucrurile sunt mult mai complicate. Istoria ne arată că nu numai Cuvântul Se face trup, ci şi Eroarea. Într-un mileniu şi jumătate de existenţă, filioquismul a avut destul timp să se împământenească. Pe el se sprijină un întreg edificiu instituţional ale cărui fundaţii sunt dogmele infailibităţii papale, primatul jurisdicţional papal, indulgenţele şi altele, toate trăgându-se, în ultimă analiză, din "filioque". Chiar dacă printr-un act oficial ar fi scos din Simbolul romano-catolic, cum a fost scos din cel greco-catolic, el rămâne totuşi înrădăcinat în subconştientul creştinătăţii apusene, trădându-se prin reflexe de autoritarism opresiv, urmat de răbufniri anarhice de libertate.

Şi chiar să nu fie nici o ieşire din acest angrenaj? Răspunsul ni-l poate da numai o întoarcere la punctul de ruptură. Ar fi cazul să ne întrebăm de ce breşa pe care a deschis-o filozofia profană în lumea dogmelor s-a operat tocmai în zona Sfântului Duh? Pentru că, la nivelul înţelegerii comune, Duhul este, în lanţul Treimii, veriga cea mai slabă. Duhul Sfânt, cea mai misterioasă dintre persoanele Sfintei Treimi, este singurul care nu are un chip propriu. Însă în mentalitatea omului obişnuit este indisolubilă legătura între noţiunile de *persoană* şi *chip* (în limba greacă amândouă sunt denumite prin acelaşi termen – *prosopos*). De aceea omului de rând i-a venit mai uşor să înţeleagă Duhul Sfânt (cel fără chip propriu) ca pe o "relaţie" decât ca pe o persoană. Astfel, aşa cum s-a mai întâmplat şi cu alte controverse, din neputinţa minţii omeneşti de-a se ridica la nivelul revelaţiei divine, a fost coborâtă revelaţia divină la nivelul înţelegerii omeneşti. Aşa a apărut "filioque".

Dar viaţa dogmelor nu cunoaşte stagnare. O mişcare a Duhului către interior, ţintind către o anumită finalitate, poate fi urmărită şi aici, chiar dacă mutaţiile par insesizabile. Iar sensul acestei mişcări nu poate duce decât la o dezvăluire graduală a chipurilor celor trei dumnezeeşti persoane. Desigur toate trei au fost prezente în ambele Testamente. Dar nu în aceeaşi măsură. Tatăl a fost dezvăluit în Vechiul Testament, în care se vorbeşte aluziv de Fiul; Fiul a fost descoperit în Noul Testament, în care se vorbeşte aluziv de Duhul (măcar că prezenţa Lui se găseşte în epifania Botezului, în limbile de foc ale Rusaliilor sau în "vorbirea în limbi"). Dar Duhul în plenitudinea Lui – când va fi dezvăluit? Desigur, această dezvăluire a ultimului chip treimic, al Chipului Celui fără Chip, este inevitabilă. Ea va trebui să aibă loc odată, şi tot în eonul nostru. Dar ea se va petrece nu la suprafaţa vieţii religioase, ci la cea mai mare adâncime a ei. Ea va transcende şi structuri instituţionale, şi delimitări confesionale, căci se va plasa la acel orizont abisal al trăirii mistice la care se vor putea regăsi şi un Grigorie Palama şi un Meister Eckhart, dar şi un Pascal, un Swedenborg sau un Kierkegaard. Atunci în oceanul de lumină care va însoţi aceasta dezvăluire finală se vor resorbi toate îndurităţile doctrinare şi toate divergenţele teologale care au fragmentat în istorie trupul de taină al Mântuitorului, iar toate părţile dislocate se vor aduna la loc, într-un trup unic – **Biserica.**

Aceasta ar fi ultima noastră şansă înaintea Veacului de Apoi.

SUNTEM ROMÂNI, NU PĂRĂSIM ORTODOXIA !

Această replică răspunde unor diversiuni îndreptate împotriva Bisericii Ortodoxe în ziarul local din Oradea, „Jurnalul bihorean", la 30 mai 2007, într-un articol semnat de Georgiana Anghel şi Cristian Horgoş. Neacordându-ni-se dreptul la replică în ziarul respectiv, am apelat la bunăvoinţa altor publicaţii. (Pr. paroh Dorin Budău, Ierom. Eftimie Mitra)

Situaţia conflictuală din satul nostru a început o dată cu acţiunile de prozelitism şi pretenţiile exagerate ale Episcopiei Greco-Catolice de Oradea. [...] Părinţii noştri au construit această biserică şi nu episcopii catolici care s-au pus stăpâni peste ea doar în acte, nu şi cu truda. Când am revenit la Ortodoxie, am păstrat şi biserica, deoarece e munca părinţilor noştri. Din pricina regimului instalat după 1948, nu am putut realiza această modificare şi în cartea funciară, dar ea tot a noastră a rămas. Suntem ortodocşi pentru că suntem români, şi aşa vrem să rămânem.

În ceea ce priveşte situaţia juridică, nu acceptăm sentinţe date incorect. Cunoaştem cazuri de corupţie a Episcopiei Greco-Catolice în justiţie şi din acest motiv astfel de sentinţe nu prezintă nici o credibilitate morală. [...] Le reamintim judecătorilor respectivi că patrimoniul bisericesc are un regim special, recunoscut prin lege. În legea 247 din 19.07.2005 (Legea Proprietăţii) e un articol care spune: **„Regimul juridic al imobilelor care au destinaţia ca lăcaş de cult va fi reglementat prin lege specială"**. Se pare că noi respectăm legea mai mult decât justiţia din Beiuş şi Oradea! Niciodată un judecător lumesc nu va fi capabil să facă dreptate în cazul nostru. Aceasta ţinând seama şi că justiţia nu ia în considerare felul în care Biserica Greco-Catolică a intrat în posesia unor averi imense în Ardeal, în timpul ocupaţiei austro-ungare. Se pare că se încearcă repetarea istoriei, atâta doar că azi în locul tunurilor lui Bucow se folosesc cu dibăcie justiţia şi scutierii. [...]

În acelaşi articol se mai menţiona că am pus copiii între noi şi forţele de ordine, ceea ce nu este adevărat. Faptul că acolo au fost şi 4-5 copii, care au venit cu părinţii lor, nu înseamnă că aceştia „au făcut scut în faţa jandarmilor". În apărarea Bisericii am fost peste 130 de săteni, şi nicidecum 80, cum s-a menţionat în articolul respectiv. Le mulţumim cu acest prilej şi celor 46 de preoţi care au răspuns chemării noastre în aceste momente de grele încercări.

D-l Jula a spus că părintele Eftimie de la Huta l-a înjurat şi că ortodocşii nu respectă dreptul la proprietate, ceea ce este fals. Părintele Eftimie i-a spus d-lui Jula că este „trădător şi coadă de topor", deoarece a fost botezat ortodox şi a trecut la uniatism, fiind interesat de aspectul material. [...] În ce priveşte patrimoniul parohiei noastre, după cum am mai spus, le dăm pământuri, clădiri şi tot ce mai vor ei, dar biserica nu le-o dăm, pentru că ea este sufletul nostru. În acest sens, preotul nostru a semnat un document redactat de executorul judecătoresc la discuţia din căminul cultural, dar preotul greco-catolic şi d-l Jula au refuzat să-l semneze. Nu-i corect ca noi, 263 de credincioşi, să părăsim biserica pentru o mână de oameni care s-au desprins dintre noi. Îi primim oricând în biserica noastră împreună cu noi şi ne bucurăm de ei, precum s-a bucurat tatăl de întoarcerea fiului risipitor. În cazul în care nu vor să participe împreună cu noi la slujbe, au o capelă şi o clopotniţă în sat. Ţinând seama că sunt doar 30, spaţiul respectiv le este suficient. [...]

Acestea fiind spuse, noi biserica noastră nu o vom ceda, chiar dacă vom fi criticaţi prin ziare sau bătuţi de scutieri.

Credincioşii parohiei ortodoxe
din Vălanii de Beiuş,
împreună cu pr. paroh Dorin Budău

DIVINA COMEDIE A LUI DANTE

ÎN NOUA VERSIUNE ROMÂNEASCĂ A LUI RĂZVAN CODRESCU

PURGATORIUL CÎNTUL VI

Tot în Antepurgatoriu (brîul al doilea, menit celor leneşi), Dante este în continuare asaltat cu rugăminţi de sufletele care rîvnesc o mai repede curăţire (prin rugile mijlocitoare ale celor aflaţi în viaţă) şi pomeneşte de cîţiva contemporani morţi de puţină vreme („Aretinul" Benincasa da Laterina, înecatul Guccio dei Tarlati, Federigo Novello, Pier de la Broccia, ucis prin uneltirile Mariei de Brabant, şi alţii). După ce Vergiliu îl lămureşte cu privire la o afirmaţie a sa din *Eneida* (VI, 376: *Desine fata deum flecti sperare precando*..., „Nu spera că decretele zeilor pot fi schimbate prin rugi...") şi îl înştiinţează că pe piscul muntelui va fi întîmpinat de Beatrice (asimilată Teologiei luminătoare), Dante asistă emoţionat la întîlnirea şi îmbrăţişarea maestrului său cu un duh şi el originar din Mantova, cel al trubadurului Sordello, personaj maiestuos, ce-i prilejuieşte lui Dante o lungă diatribă împotriva Italiei decăzute (vv. 76-126) şi o amară satiră la adresa Florenţei natale (vv. 177-151), asemănată în final cu o bolnavă care se amăgeşte în van.

1 *De cîte ori un joc de zaruri gată,*
cel ce-a pierdut, ca să se-nveţe minte,
îşi drege mîna şi-nciudat se-arată,
4 *pe cînd spre celălalt, pe dinainte,*
din părţi ori dindărăt, dau buzna gloate,
ca el de toţi să îşi aducă-aminte;
7 *i-ascultă-acela, însă nu se-abate,*
şi dînd pomeni, pe rînd îl lasă-n pace,
şi scapă astfel de buluc cum poate.
10 *La fel şi eu, încolo şi încoace*
căţînd şi promiţînd la fiecare,
răzbii treptat prin gloată drum a-mi face.
13 *Era pe-acolo Aretinul care*
de crudul Ghin di Tacco fu răpus,
şi cel ce s-a-necat căţînd scăpare.
16 *Şi rugi rosteau, cu mâinile în sus,*
Federigo Novello şi pisanul
ce lui Marzucco faimă i-a adus.
19 *Era şi Orso, şi-acel duh, sărmanul,*
desprins de trup nu pentru vina sa,
ci, cum spunea, din pizmă cu toptanul;
22 *Pier de la Broccia-adică; şi cît n-a*
dat ortul, doamna din Brabant să fie
cu grijă, să n-ajungă-n iad cumva...
25 *Cînd slobod fui de umbrele ce mie*
rugi îmi făceau de rugi să aibă parte,
ca la sfinţenie mai curînd să vie,
28 *zisei: „Se pare că tu negi în carte,*
lumina mea, c-ar fi vreo rugă-n stare
să schimbe soarta ce din cer se-mparte;
31 *or, cei de-aici chiar asta cer mai tare:*
o fi-n deşert nădejdea lor, sau eu
ce-ai spus cîndva nu priceput-am oare?".
34 *Şi dînsul mie: „Clar e scrisul meu;*
şi nici nădejdea lor nu e greşită,
de-ţi este mintea sfetnic bun mereu;
37 *căci culmea judecăţii nu-i clintită*
de focul unei clipe de iubire,
de cei de-aici aşa-ndelung rîvnită;
40 *ce-am scris cîndva avea îndreptăţire,*
căci ruga, atunci de Dumnezeu străină,
nu aducea a vinei ispăşire.
43 *S-ar cuveni să nu te mai aţină*
aşa-ndoieli înalte, de nu-ţi zice
cea între cuget şi-adevăr lumină.
46 *Nu ştiu dacă pricepi; de Beatrice*
vorbesc, pe care-o vei vedea curînd,
pe culme sus, senină şi ferice".
49 *Iar eu: „Stăpîne, să zorim urcînd,*
căci nu mai sînt trudit ca altădată,
şi piscul, vezi, şi-ntinde umbra blînd".
52 *„Cît ne-a rămas din ziua asta toată",*
răspunse el, „vom tot sui răzbit;
dar nu-i în fapt precum în gînd se-arată.
55 *Pîn' s-atingi piscul, tu-l vei fi zărit*
întors pe cel ce-acum pe după coastă
se-ascunde, de zăgazul tău scutit.
58 *Dar uite-un duh ce singur cuc adastă*
şi către noi privirile-şi îmbie:
ne-o spune el pe unde-i calea fastă".
61 *Spre-acela-am apucat: ce măreţie,*
o, duh lombard, era-n statura ta,
şi ochii blînzi ce gravi puteau să-ţi fie!
64 *El nu zicea nimic, ci ne lăsa*
să-i dăm tîrcoale, către noi căţînd,
cum face leul în odihna sa.
67 *Atunci Virgil, spre el înaintînd,*
îl întrebă ce drum mai bun o fi,
dar de răspuns din partea lui, nici gînd!
70 *De ţară şi de rost ne iscodi*
la rîndul său, la care domnul spuse:
„Din Mantova..."; şi umbra-n sus sări
73 *din locul unde pînă-atunci şezuse,*
zicînd: „Eu sînt Sordello, mantovane,
din ţara ta!". Şi-mbrăţişare fuse.
76 *Italie roabă, cuib de cazne-avane,*
caic fără năier prin vijelie,
nu doamnă-n jilţ, ci casă de putane!
79 *Acel preanobil duh ce rîvnă vie,*
doar auzind al ţării sale nume,
avu pe cel de-un neam la piept să-l ţie,
82 *pe cînd acum se războiesc anume*
cei vii ai tăi, mîncîndu-se-ntre ei,
deşi un zid şi-un şanţ li-s vatră-n lume!
85 *Pe ţărmuri cată, cloacă de mişei,*
şi-apoi şi-n sînul tău, de mai găseşti
vreun loc să aibă pacea-n el temei!
88 *La ce folos cu frîu încinsă eşti*
de Iustinian, cînd goală-i şaua ta?
Mai grea ruşine pentru el păţeşti.
91 *O, neam dator credinţa-a o păstra*
şi pe Cezar să-l laşi în şaua lui,
de mintea la cuvîntul sfînt ţi-ar sta,
94 *priveşte fiara nărăvită şui,*
din pinteni nestrunită vreodată,
de cînd căpăstru ai ajuns să-i pui!
97 *O, neamţule Alberto, ce scăpată*
o laşi de tot în marea ei turbare,
în loc s-apeşi pe-oblînc cu vlaga toată,
100 *osîndă grea de sus să se coboare*
pe spiţa ta, de dreapta ei urgie
şi succesorul tău să se-nfioare!
103 *Căci tu şi tatăl tău, cu lăcomie*
pe dincolo umblînd, aţi fost lăsat
grădina-mpărăţiei ca pustie.
106 *Vino să-i vezi, nepăsător sfruntat,*
Monalzi, Filippi, Montecchi şi Capuleţi,
care răpus şi care-nspăimîntat!
109 *Vino, haine, nobilii hrăpăreţi*
să vezi duium şi răul să-l stîrpeşti,
şi-n Santafiore minte să te-nveţi!
112 *Vino la plînsul Romei să priveşti,*
cum zi şi noapte strigă văduvită:
„Cezarul meu, de ce mă ocoleşti?".
115 *Vino să vezi iubirea-n toţi sădită!*
Şi dacă milă nu ţi-o fi de noi,
ruşine-aducă-ţi faima dobîndită!
118 *De-ngăduit îmi e, supreme Zeu*
ce pentru noi te-ai răstignit pe cruce:
altunde-ntorşi ţi-s ochii drepţi mereu?
121 *Sau poate Sfatul tău ascuns ne-aduce*
vreun bine ce demult se pregăteşte,
dar nu-l chitim cu minţile caduce?
124 *Căci crunta tiranie copleşeşte*
Italia-ntreagă şi-un Marcel devine
orice lichea ce-ntr-un partid urzeşte.
127 *Florenţa mea, fii mîndră că pe tine*
atari cuvinte nu te-ating deloc,
căci ştiu ai tăi mereu să iasă bine!
130 *Mulţi simt dreptatea, dar nu trag cu foc,*
şi-n arc săgeata fără sfat n-o pun;
ci-ai tăi pe buze-o au în orice loc.
133 *Mulţi fug de greul binelui comun;*
ci-ai tăi, chiar nechemaţi, vor slujbe grase,
strigînd: „Eu pentru asta-s numai bun!".
136 *Fii veselă că toate ţi-s frumoase:*
tu eşti bogată, paşnică, cuminte!
De drept grăiesc, din fapte-s toate scoase.
139 *Sparta şi-Athena, care mai nainte*
au dominat civila legiuire,
la bunul trai au luat puţin aminte
142 *pe lîngă tine, unde-aşa subţire*
e legea că-n noiembrie se deşiră
ce în octombrie a avut urzire.
145 *De cînd te ştii, de cîte ori veniră*
tot alte legi, alţi bani, alte-oficine,
schimbînd ce-avuşi şi cîţi te cîrmuiră!
148 *De nu eşti oarbă şi-ţi iei seama bine,*
te vei vedea ca pe-o bolnavă care
doar stînd în pat nu poate să se-aline,
151 *ci-n zvîrcoliri îşi caută scăpare.*

(În numărul viitor: *Cîntul VII*)

Dania Vasilescu

ARIPILE DE DIMINEAȚĂ

În bătaia aripilor de dimineață

Aflată în pragul apariției celui de-al doilea volum de versuri (primul, *Cuvânt despre Cuvânt*, a apărut la Editura Mitropolia Olteniei, în 2004), poeta craioveancă Dania Vasilescu se reconfirmă ca o voce distinctă în peisajul astăzi nu prea bogat al liricii creștine românești. Rămasă egală cu sine însăși ca sensibilitate mistică și temperament poetic, autoarea își diversifică însă simțitor mijloacele de expresie și aria prozodică, semn de rafinare și maturitate creatoare, reușind o abordare mereu proaspătă a marilor teme, cu abilitatea de a păzi tradiția în esența, iar nu în forma ei, și ferindu-se astfel, dintr-un instinct artistic superior, de ispitele „încremenirii" într-un discurs monoton sau standardizat.

Deși, în multe privințe, duce mai departe multimilenara tradiție psalmică (titlul noului volum – *Aripile de dimineață* – este el însuși de extracție biblică: *Ps.* 138, 9), în poezia sa se resimte și întreaga experiență estetică a modernității, cu temerități adesea argheziene sau chiar nichitastănesciene, dar niciodată cu sminteli sau relativizări luciferice ale credinței, nici cu înjosiri „experimentale" ale registrului lexical (tratat mai degrabă ca tezaur sacru, care s-ar cădea să nu fie nici „de joacă", nici „de glumă").

Poetei îi place să-și decline acest statut și să treacă mai degrabă ca o mărturisitoare a trăirii întru Cuvânt, dar până la urmă vocația și pasiunea rostirii o urmăresc în mod fatal, metafora se naște cu grație și naturalețe, iar „sunetul secund" al limbii se insinuează, chiar necăutat, dindărătul structurilor frazeologice. Conceptul frumuseții este aici, în generos duh filocalic, unul teandric și sofianic, care nu poate fi deci autonom de Dumnezeu, nici trufaș de sine însuși, căci cuvintele nu-și pot afla rațiunea și plinătatea decât în Cuvânt, în *Logos*-ul divin, unde se unesc treimic Adevărul, Binele și Frumosul, care până la urmă *Una* sunt. De aceea, o „estetică a urâtului" nu poate fi decât o contradicție – nu numai în termeni, ci și în duh (iar autoarea o amendează categoric în mai multe locuri, rechemând la puritatea percepției originare).

Aripile aurorale pe care Poezia le întinde peste lume „scanează" angelic nedesăvîrșirile veacului, sau ale abisurilor noastre lăuntrice, rechemîndu-le – când solemn, când delicat, când gâlcevitor – la paradigma celestă a Mântuirii. Totul e semn care cere buna tâlcuire, în lumina transcendenței vii, *per speculum et in aenigmate*. Dinamica tainelor este una perpetuu transfiguratoare, scoțând Zidirea din febrila ispită a în-lumirii (prin rațiune și simțuri) și deschizându-i larg alternativa dez-lumirii (prin intuiție și har), așa cum cuvintele însele, „uneltele veacului acestuia", încordate în tensiunea maximă a rugăciunii, tind jertfelnic spre tăcerea atotcuvântătoare, „taină a veacului ce va să vie" (Sf. Isaac Sirul). Unelte necesare, mediatoare între materie și spirit, totuși *Cuvintele noastre/ Sunt moarte/ Până nu le vom uda/ Cu sângele nostru* – sângele fiind deopotrivă simbol al vieții, al jertfei și al iubirii.

Pariul fundamental al „marii treceri" rămâne Iubirea – care este și numele cel mai intim al lui Dumnezeu. Iubirea singură poate birui durabil vremurile și vremelnicia. Și ea singură poate citi în cartea lumii slova Celui Preaînalt. Ale ei sunt „aripile de dimineață", a ei este lumina neînserată a Zilei a Opta. Căci până la urmă, esențial, *Numai atât există:/ răsărit de ceruri și iubire* („Ora de muzică").

Despre toate acestea, pe care cu mirare ingenuă le află uneori întrupate și risipite paideic în mărunțimile vieții dăruite de Dumnezeu, Dania Vasilescu se rostește fără emfază, cu o gravitate senină, ocolind orice lungime și orice prețiozitate, ca o diaconiță din vremurile apostolice, dar care va fi înghițit, asemeni Dulcecântătorului de odinioară, hrisov ceresc din mână preacurată.

Răzvan CODRESCU

CUVÂNT ÎNAINTE

Eu nu sunt poetă,
căci nu știu,
cuvintele,
aruncându-le în cer
ca pe confetti,
cu vârful degetelor să le prind ușor
și să le joc,
de parcă ar fi mărgele de apă,
cu mii de sori râzând din fiecare strop,
apoi, lin, pe nesimțite,
să le aștern într-un puzzle sonor
aidoma realității,
multiplicată-n mii de fețe.

Eu nu mă pot numi poetă
Ci doar atât mărturisesc
Spre lauda celui care ne este Tată
Cântarea mea respiră viață
Și în Cuvânt trăiesc.
29 sept. 2004

ARIPILE DE DIMINEAȚĂ

Am încercat să zbor
dar toți îmi spun că aripile mele sunt pentru înot.
mi-am încercat întâi aripile din somn
Aproape reușisem,
cu răsuflarea tăiată planam
peste câmpii albastre și domuri înalte,
mă înălțam și coboram aievea.
Cât vis era în zbor și-n vis câtă zburare
când se-ncheiau sub aripi
imensități albastre-n continuă urcare!
Plutind pe mai departe,
din aurora boreală mi-am tăiat o parte.
Erau minunate ca aripi, dar prea mari erau
și când m-am rotit într-o parte
amețită de-atâta albastră imensitate
au alunecat la nord, acolo unde erau învățate
să stea și să fluture.
Aripile de miazăzi când le-am vrut
pe la subsiori, când luam viraje, s-au descusut.
Într-o poiană, un fluture bătrân
mi le-a dăruit pe ale sale.
Spunea că înțelepciunea vieții nu e să zbori
ci cât mai mult să stai în nemișcare.
Atunci m-au găsit aripile de dimineață
înalte, albe, sidefii, cusute fără ață
parcă din nori, parcă din ceață
parcă sunând a micșunele
clopoței argintii la încheieturi,
pe margini, boabe de rouă cu stele,
nici cântec de leagăn doinind,
nici auz de pasăre albă auzind,
urcând și sunând, spațiile deschizând,
sufletul înălțând
la marginile mării hodinind
când apusurile vii cerurile-nchid,
fremătând în zori peste mări în argintii zale,
înotând prin ceruri umbrite de stele,
mari cât ale crinilor petale,

c-o sete nebună de viață, de parcă,
nicicând nezburând, nicicând neîncetând,
ar fi pornit din însuși izvorul de viață,
mai pure decât crinul,
mai limpezi decât seninul,
argint de porumbiță picurând pe spate
dor de zări și viață, dorul de departe
dorul de lumină, lumină neîncetată,
neatinsă, neapropiată,
adevărată.

POVESTEA UNUI OM PE DRUMUL SPRE EMAUS

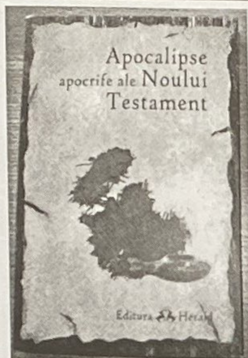
Hotar printre rădăcini
Ghemuite-ntr-un singur trunchi
Pe drumul spre Emaus, singur ești, suflete,
Și cele șaizeci de stadii adunate mănunchi
Se-ntind cât viața toată, pe-ndelete.

Mă minunez cu gândul alunecând prin fapte
Cum timpul curge-n viață și chiar și-n moarte
Cum poți în veșnicie neschimbător să fii
Și-acum, cu mine-alături, rănile suav
să-mi mângâi.

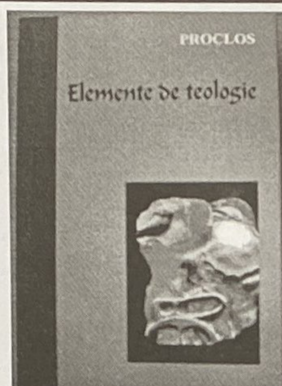
Au oare, nu vibra inima,
Când Scriptura citit-am prima dată?
Pământ însetoșat, primit-am fulgerul cunoașterii
Cu aripile-ntinse și inima toată
Duhul Tău, ploaie de neutrini, îmbelșugată
Pogorât peste cerescul crug
m-a mângâiat și viață mi-a dat din belșug
dar ochii mei ținuți erau să nu Te vadă

Vorbescu-mi în dodii ca un nepriceput
Te strig ca orbul lumina
Și ca suflarea toată, numele Tău Sfânt.

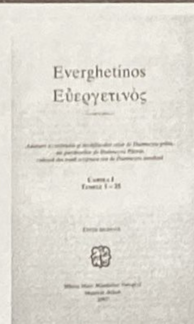
Ca un copil flămând ce-ți cere de mâncare
Te voi căuta în zori, nestemată cetate
În Emausul meu să mă primești
Îmbrățișându-mă cu iubire,
Nu fugi
Căci ochii mei Te-au cunoscut într-un târziu
Cină îngerească să-ntinzi, cu vin și pâine,
Căci mereu și mereu mă-ntorc din rătăcire,
Bunule!

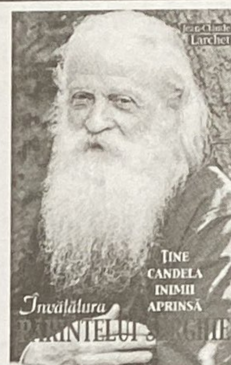
Apocalipse apocrife ale Noului Testament, traducerea textelor şi îngrijire ediţie: Gheorghe Fedorovici şi Monica Medeleanu, Editura Herald, Bucureşti, 2007.

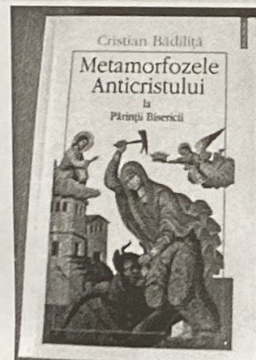
Proclos, *Elemente de teologie*, traducere şi îngrijire ediţie: Alexandru Anghel, Editura Herald, Bucureşti, 2007.

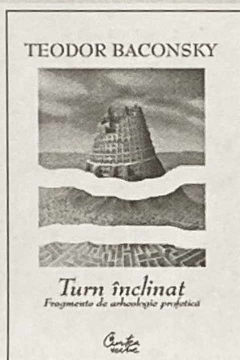
Everghetinos. Adunare a cuvintelor şi învăţăturilor celor de Dumnezeu grăite, ale purtătorilor de Dumnezeu Părinţi... Cartea I. Temele 1-25, ediţie bilingvă [greacă-română], Sf. Mare Mănăstire Vatoped, Muntele Athos, 2007.

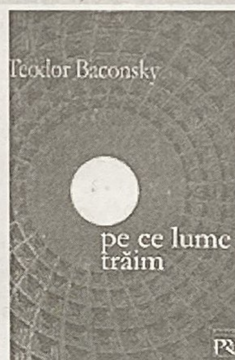
Jean-Claude Larchet, *Ţine candela inimii aprinsă! Învăţătura Părintelui Serghie*, în româneşte de Marinela Bojin, Editura Sophia, Bucureşti, 2007.

Cristian Bădiliţă, *Metamorfozele Anticristului la Părinţii Bisericii*, traducere [din franceză] de Teodora Ioniţă, Editura Polirom, Iaşi, 2006.

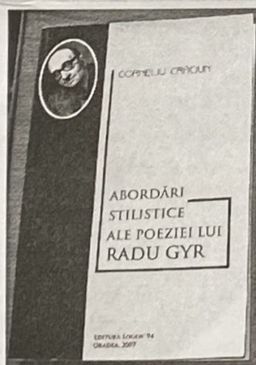
Teodor Baconsky, *Turn înclinat. Fragmente de arheologie profetică*, Editura Curtea Veche, Bucureşti, 2007 (texte din *Dilema veche*).

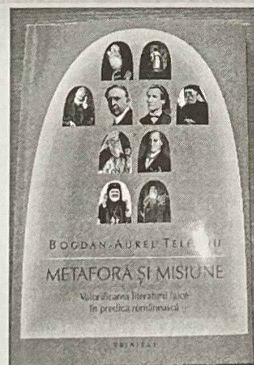
Teodor Baconsky, *Pe ce lume trăim*, Editura Fundaţiei Pro, Bucureşti, 2007 (actualitatea internă şi internaţională a ultimilor ani).

Dan Stanca, *Noaptea lui Iuda (roman)*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2007 (al 15-lea roman al autorului şi primul apărut la Humanitas)

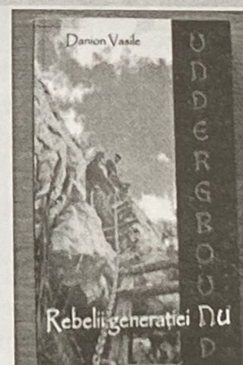
Corneliu Crăciun, *Abordări stilistice ale poeziei lui Radu Gyr*, Editura Logos 94, Oradea, 2007 (primul amplu studiu profesional al poeziei lui Radu Gyr).

Bogdan-Aurel Teleanu, *Metaforă şi misiune. Valorificarea literaturii laice în predica românească*, Editura Trinitas, Iaşi, 2007 (excelentă teză de doctorat în Teologie).

Preot Mihai-Andrei Aldea, *Zbor prin vâltoarea vremilor. Românii între întunericul veacului şi lumina lui Hristos*, Editura Christiana, Bucureşti, 2007.

Danion Vasile, *Underground. Rebelii generaţiei NU*, convorbiri realizate de Romeo Petraşciuc, Editura Agnos, Sibiu, 2007.

Lumea credinţei. Magazin ilustrat, anul V, nr. 6 (47), iunie 2007 (pe copertă: Părintele Adrian Făgeţeanu, intervievat la Locurele de George Crasnean – v. pp. 21-24).

Atlasul lumii creştine. Ghidul călătorului creştin. Italia: Roma, anul I, nr. 4, iunie-iulie 2007 (periodic ilustrat garantat de *Lumea credinţei*).

Rost. Revistă de cultură creştină şi politică, anul V, nr. 52, iunie 2007 (număr dedicat Î. P. S. Bartolomeu Anania, Mitropolitul Clujului, Albei, Crişanei şi Maramureşului).

Tabor. Revistă de cultură şi spritualitate românească, anul I, nr. 2, mai 2007 (apare la Cluj, începând din aprilie a. c., sub egidă mitropolitană).

LUCIFERISMUL ÎN ŢARA LUI CARAGIALE

Spre sfârşitul anului trecut, în mediile religioase de la noi s-a creat o oarecare indispoziţie în faţa apariţiei editoriale a unei stranii *Evanghelii după Lucifer*, în care unii s-au grăbit să vadă un fel de culminaţie a insolenţei anticreştine şi chiar un semn al vremurilor apocaliptice. Curioşi şi îngrijoraţi şi noi de această nouă provocare, despre care credeam c-ar fi cel puţin ceva în genul *Versetelor satanice* (1989) ale lui Salman Rushdie, carte ce a produs atâta tulburare în lumea islamică, am solicitat obscurului autor trimiterea unui exemplar (conform indicaţiei de pe ultima pagină a cărţii: "*Evanghelia după Lucifer* poate fi comandată la adresa ghiuri@gmail.com sau la telefon 0728 090 666"). O dată satisfăcută curiozitatea, îngrijorarea s-a cam risipit şi ea: am dat de un simplu exerciţiu particular de teribilism psihanalizabil, de care Lucifer însuşi ar trebui să fie foarte stânjenit...

Există în cultura europeană romantică şi postromantică (de la Byron la Baudelaire) o oarecare tradiţie a demonismului literar, care, sub influenţă apuseană, s-a făcut simţită şi la noi, inclusiv în câteva poeme şi încercări dramatice eminesciene. Lucifer i-a fascinat pe romantici (despre care s-a spus că au avut mai degrabă un fel de „religiozitate fără religie", hrănită cu superstiţii folclorice sau exotisme mitico-magice) ca posibilă imagine a „geniului neînţeles", reprezentat adesea ca un tânăr răzvrătit, gata să se ia de piept cu Dumnezeu şi cu lumea întreagă. Uneori s-a întâmplat ca astfel de creaţii literare, dincolo de confuzia sau perversiunea lor spirituală, să aibă mai mici sau mai mari calităţi estetice (dracul fiind meşter în a se îmbrăca în „înger de lumină").

Nu este cazul Evangheliei după *Lucifer prin Ghiuri Selegean*, chiar dacă autorul va fi avut prevalente ambiţii literare, la periferia discursului postmodernist. Lipsit de talent, Ghiuri Selegean crede, ca elevii când fac compuneri, că literatura înseamnă apelul la un anumit fond arhaic al limbii, răsucirea pretenţioasă a frazei şi jocul de cuvinte, sau chiar invenţia de vocabule noi („a învremni" – de la *vreme*, „mâlcire" – de la *a tăcea mâlc*, „a rubini" – de la *rubin*, „vlagoslovenie" – în loc de *blagoslovenie* etc.), pe fondul unei alegorism obsesiv, supralicitat până la ridicol. Exprimarea este atât de căutată şi de stufoasă, cuvintele atât de multe în raport cu faptele şi cu ideile, încât textul devine ilizibil încă de la primele pagini. E foarte mică probabiblitatea să poată duce cineva până la capăt, oricât apel ar face la glosarul dat de autor (pp. 57-59), o astfel de lectură, în care se împotmolesc fără nici o şansă şi spiritul, şi ochiul.

Noul „evanghelist" face mai degrabă figura unui Mitică intrat la „fandacsie", încântat de sine, dar ulcerat de neîmplinirile unei vieţi cenuşii (neîmplinirea erotică, neîmplinirea vocaţională etc.), pe care, ca orice ins rătăcit, fără educaţie şi sensibilitate religioasă, le impută cu năduf lui Dumnezeu. Drama autorului este că, încercând să priceapă lumea şi vremurile, nu poate scăpa nici o clipă de sine însuşi, nu se poate emancipa de propria puţinătate. „Evanghelia" sa – numită pe parcurs şi *Povestea mea*, *Povestea unui dor* sau *cartea vieţii* „lăbărţată" în 21 de caiete/ capitole – vorbeşte astfel mai mult despre eul său confuz decât despre „patronul" său spiritual, fiind de fapt o autobiografie deghizată (*mutatis mutandis*, ca în *Luceafărul* eminescian interpretat de Maiorescu), lipsită însă de orice virtute a tranzitivităţii (adică înţelegerii mesajului de către celălalt – condiţie minimală a comunicării şi cuminecării, inclusiv la nivelul creaţiei artistice).

Nu doar necredincios, dar lipsit de orice orizont teologic, „filosofia" sa se reduce la un soi de dualism primitiv: *Întru început se iscă dorul veşniciei şi dorul scăpără-n odorul veşniciei, Mirele ce-şi văpăia dorul. [...] Odorul veşniciei îşi văpăia jumătatea de împărăţie, iară eu, dorul veşniciei, luceam cealaltă jumătate, dar oricât stăruiam întru frăţie, părtaşi într-a veşniciei măreţie, cele două jumătăţi nu se potriveau nicidecum* (1, 10 şi 37). Limbajul e naiv bogumilic: „odorul veşniciei", „Mirele" steril, „frăţânul", e aspectul leneş al existenţei (*deus otiosus*), în vreme ce „dorul veşniciei", Lucifer, „Nefârtatul" ereziei bogumilice, e aspectul dinamic, patima vitalistă. Ca orice trăitor complexat, autorul are un fel de cult compensatoriu al Vieţii. Numai că Viaţa (chiar grafiată aşa, cu majusculă) este pentru el doar un fel de tensiune nărăvaşă între „dragoste şi drăgosteală", iar culminaţia ei „iniţiatică" sună cam aşa: *Răzbind printre petalele trandafirii ale bobocului prigorit şi jilăvit de sărutări băloase, mirele sfredeli tainiţa miresei, până-n zgăul dintru pântecele-i roditor, îndesându-şi sceptrul vrednic de fala unui împărat...* (4, 31).

Gravitatea eminesciană se dizolvă treptat în vulgaritate caragialescă, pariul metafizic devine simplu decor al platitudinii carnale, iar încăpăţânarea de a scrie i se revelează în final autorului însuşi ca impură „fudulie" a unui „muritor" care tânjeşte şi el (vezi 21, 11 şi urm.) „să fie iubit, slăvit şi preţuit" (tânjire înduioşătoare, ce l-a împins nu doar să scrie o carte imposibilă, dar şi să şi-o tipărească şi difuzeze singur, legând-o în coperte negre ca propria lui întunecare).

Un lucru e sigur (şi liniştitor pentru cei care s-au pripit să se îngrijoreze de aparenţa ameninţătoare a demersului): în cartea necăjitului său „evanghelist" dracul nici nu s-a mai sinchisit să-şi vâre coada. Căci dracul – *parol, monşer!* – e rău, dar nu e prost.

Răzvan CODRESCU

BOOKFEST 2007

În pavilionul central de la Romexpo s-a desfăşurat luna trecută cel mai important Târg naţional de carte al anului, la care au participat peste 200 de edituri din Bucureşti şi din întreaga ţară, dar şi câteva edituri din străinătate (din păcate, mai puţine decât la ediţiile anterioare). Numărul de vizitatori a fost sub aşteptările organizatorilor (probabil atât din pricina pauperizării clasei intelectuale, cât şi din pricina împingerii datei de desfăşurare în plină vară). Oferta de carte n-a fost neînsemnată, dar au cam lipsit titlurile noi, pregătite special pentru Târg, aşa cum era tradiţia în anii anteriori. S-a resimţit o oarecare oboseală a lumii editoriale, dacă nu cumva a lumii intelectuale în ansamblul ei.

Marile edituri (Humanitas, Polirom, All, Curtea Veche, Nemira etc.) au ocupat zona centrală, cu standuri întinse şi făţoase, dominând, cum era de aşteptat, şi în topul lansărilor. Editurile mici au trebuit să-şi chivernisească spaţiile marginale, iar cele care au nimerit la etaj au fost foarte puţin vizitate (în această situaţie aflându-se, din păcate, şi Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, care ar fi meritat o cu totul altă poziţionare).

Cartea religioasă (şi, în subsidiarul ei, cartea de dreapta, ca bunăoară *Întoarcerea la Hristos* a lui Ioan Ianolide, sau foarte recenta *Pe ce lume trăim* a lui Teodor Baconsky) a fost destul de bine reprezentată (în special prin Societatea de Difuzare "Supergraph"), dar nu a beneficiat de lansări notabile, nici nu a realizat vânzări semnificative. ***(V. A. M.)***

"BĂSE" & BISERICA

De când a ajuns preşedinte, D-l Băsescu bântuie tot mai des bisericile şi mânăstirile ţării. Crucile devin tot mai mari (depăşindu-le, în buna tradiţie FSN-istă, pe ale D-lui Petre Roman) şi discursurile sunt tot mai mărețe. Ultima apariţie, la Sibiu, unde, în catedrala mitropolitană şi în prezenţa Mitropolitului, s-a declarat unsul lui Dumnezeu, prin votul electoratului voit de Cel de Sus, pune românilor ortodocşi câteva întrebări inevitabile:

- Ne aflăm în faţa unor pusee de *delirium religiosum* sau a unei strategii, concepute pentru atragerea electoratului becalian?
- Ce păcate îi determină pe capii B.O.R. să rişte discreditarea, permiţând implicarea ortodoxiei româneşti în lupta politică ?
- Dacă Mitropolitul Ardealului încă nu s-a trezit din vertijul vertiginoasei sale ascensiuni, după numai trei săptămâni de monahism (la înscăunarea de la Sibiu încă nu auzise de Fundaţia Gojdu!), n-ar fi trebuit consilierii Patriarhului să-l tragă demult pe Prea Fericitul de pulpană? Sau, de ce nu, să comunice poporenilor biserica unde şi-a botezat ofiţerul comunist Băsescu feciorul, pe Trăienel („Băse", cum îl alintă astăzi adulatorii)?

Am avea astfel în părintele preşedintelui un erou disident în plus şi credincioşii băsescieni Betleemul lor. Iar preşedintele, care arde să-şi publice dosarul şi românii nu i-l mai aduc, ar avea ocazia să facă publică dovada creştinării sale, înainte ca aceasta să dispară în seiful vreunui colecţionar de lucruri sfinte...

Gheorghe Olteanu

www.punctecardinale.ro
e-mail: ligia@punctecardinale.ro
PUNCTE CARDINALE S. R. L.
cont: B. R. D. Sibiu RO48BRDE330SV02146903300
ISSN: 1223-3145

Gabriel CONSTANTINESCU (director), Răzvan CODRESCU (redactor şef), Demostene ANDRONESCU (redactor şef-adjunct), Ligia BANEA (secretar de redacţie), Marcel PETRIŞOR, Claudio MUTTI (corespondent Italia)
Adresa Redacţiei: 550399 SIBIU – Calea Dumbrăvii 109, tel./fax 0269/422536

Tehnoredactare computerizată PUNCTE CARDINALE
Tipar: Masib S.R.L